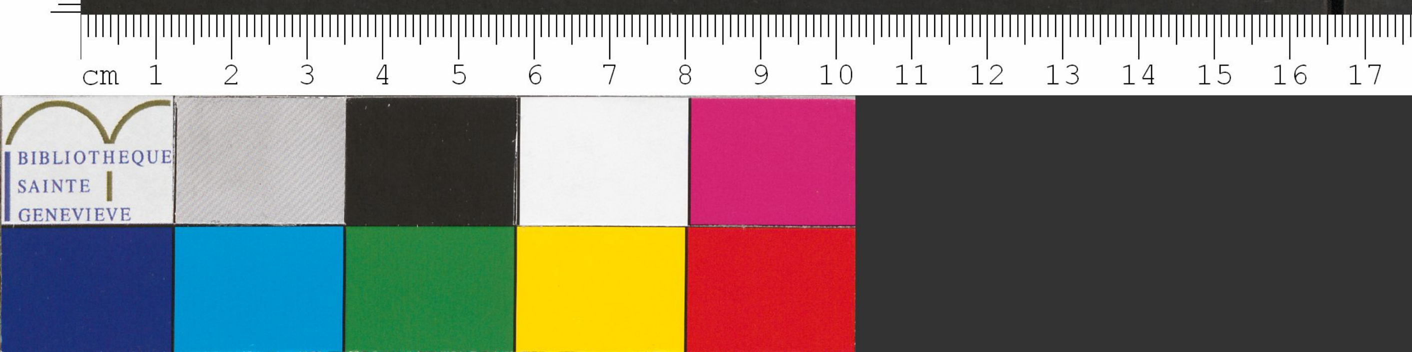
CORFITZ
BRAEM

RESA I
SVERIGE
1671-72

BIBLIOTHEQUE
SAINTE
GENEVIEVE

CORFITZ BRAEM

DAGBOK
UNDER EN RESA I SVERIGE
ÅREN 1671 OCH 1672

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

CORFITZ BRAEM

DAGBOK

CORFITZ BRAEM

DAGBOK
UNDER EN RESA I SVERIGE
ÅREN 1671 OCH 1672

UTGIFVEN AF

BERT MÖLLER

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

Denna bok är tryckt å linnelumppapper från Lessebo
i 400 numrerade exemplar varav detta är

N:r 304

Gunnar W. Lundberg.
Södertälje

STOCKHOLM 1916
KUNGL. HOFBOKTR. IDUNS TRYCKERI-A.-B.
142349

INLEDNING.

Författaren till efterföljande resedagbok, Corfitz Braem, härstammade från en framstående köpmannasläkt. Fadern, Gödert eller Gotthard B., var född i Hamburg, men hade tillsamman med en äldre broder, Johan B., i början af 1600-talet vid unga år kommit till Danmark. Här svingade sig bröderna upp till en ledande ställning inom danskt affärslif. Johan Braems intressen voro världsfamnande. Han var bland direktörerna i de stora handelskompanier, som vid denna tid upprättades: det ostindiska, det grönländska, ett afrikanskt; och särskildt genom sina handels- och hvalfångstexpeditioner till Grönland och Spetsbergen har han gjort sitt namn kändt. Kanske var han det dåtida Nordens störste affärsman.

Gödert B. hade väl knappast den äldre broderns stora affärsbegåfning. Efter att ha varit dennes medhjälpare och kompanjon blef han 1639 tullförvaltare i Helsingör, men fick efter broderns död 1646 flytta till Köpenhamn och öfvertaga hans affärer. Dessa skötte han till sin död 1655.

Två gånger var han gift; första gången 1637 med Anne Brun, änka efter hans företrädare som tullförvaltare i Helsingör, Abraham Mechlenburg. I detta äktenskap föddes sonen Corfitz, enligt egen

uppgift den 17 juli 1639. År 1645 gifte Gödert Braem om sig med Dorthe, dotter till borgmästaren Christian Davidsen i Helsingör, och fick med henne bl. a. sonen Johan (1648), senare biskop i Aarhus stift.

Sönerna fingo en utmärkt uppfostran i den tidens stil. Det främsta bildningsmedlet var resor. Corfitz Braems dagboksanteckningar från dessa, hans »Reisebaag», omfatta icke mindre än sex resor, som han företog under åren 1659—1674. Under dessa besökte han Tyskland, Holland, Frankrike och slutligen åren 1671—72 Sverige och 1673—74 Norge. Sedan han afslutat sin utbildning, ägnade han sig åt ämbetsmannabanan och blef år 1677 borgmästare i Helsingör. Enligt tidens sed »konserverade» han en företrädares hus, i det han den 26 februari 1678 gifte sig med Ide Margrethe Heister, änka efter Martin Owe. Hans bana bröts i förtid. Redan den 9 augusti 1683 afled han, efterlämnande änka och tre söner.

På några af sina resor hade han sällskap med sin broder Johan och sin kusin Georg eller Jörgen Elers. Den senare följde honom äfven till Sverige. I dagboken spelar han visserligen ingen mera betydande roll, men han är eljest vida bättre känd än sin nästan bortglömde reskamrat. Han var född i Helsingborg 1647 och son till borgmästaren därstädes Eggert Elers. Vid Skånes öfvergång till Sverige led han betydande förluster, då hans förmögenhet till stor del var placerad i detta landskap. Till gengäld avancerade han ovanligt snabbt på ämbetsmannabanan, blef 1679 assessor i Kammerkollegiet, 1682 i Höiesteret, 1684 Kammerraad,

1687 Kancelliraad och Justitsraad och 1688 Etatsraad, hvarjämte han 1690 fick generalmajors rang. År 1677 ingick han äktenskap med Anne Margrethe Vandal, dotter till biskopen på Själland, Hans V., och dotterdotter till biskop Peder Winstrup i Lund. Vid en stor eldsvåda 1689 förlorade han sina båda barn; denna olycka bröt ned honom, så att han aldrig repade sig. Tre år därefter dog han och testamenterade då nästan hela sin förmögenhet till välgörande ändamål; hufvudparten bestämdes för upprättande af ett hem för fattiga studenter, det bekanta Elers' Kollegium.

*

Utom i den här meddelade dagboken berör Braem på ett par ställen i sina anteckningar svenska förhållanden. Så omtalar han en del tvistigheter, som ägde rum på hans första resa till Holland 1659 och följande år, då han följde med Otto Krags och G. von Buchwalts ambassad. Den 22 november 1659 [g. st.] på vägen mellan Lübeck och Hamburg »fick wii tidinger fra Oldesloe, ad de Suenske warre vdgaan aff Wismar med et partie folck ad passe paa deres Ex. Ex., oc haffde lagt sig wed Oldesloe. Huor paa hans Ex. Otto Kraeg bleff offwer den dag.»

I Haag kom det till en liten sammandrabbning. Den 9 januari 1660 [n. st.] skrifver B.: »fick wii disput med den Suensche Ambassadeur Cojet om Stoelen vdj den Luterske kircke; Hand wilde icke cedere deres Ex. Ex. huorforre der bleff giort een nye Stoel for wed hans, med saa megen rum imellem, ad woris pagier stode imellem hans oc woris,

huor forre hand siden bleff wred, mens matte dog lide det.» I fortsättningen, t. ex. den 18 jan., 7 febr., 18 och 22 juni, finnas några obetydliga notiser om den svenske ambassadören, visiter hos honom, fortsatt gräl om platsen i kyrkan o. d.

På sin andra resa omtalar B., att i Utrecht den 25 januari 1662 »Mons:r Hassel een Raadsherres Sön aff Stockholm bleff stucken ihiell. Mons:r Böhm römte.»

Då Braem år 1674 återvände från sin Norgesresa, tog han återvägen genom västra Sverige. Hans anteckningar om dessa trakter må till sist anföras här.

1674. Februar. 19. om morgenen til Hee, 1. m. *Qvistrombro.* Berg, 1. m. Oosteby, 1. m. Qvistrombro, 3. f. huor wii holt middags maaltid; og lod jeg Sko min *Herstad.* slede. Derfra til Herstad $1^1/_2$. m. huor wii bleffwe om Natten.

Oddewal. 20. Derfra om morgenen til Oddewal, 2. f. offwer Jiss. Her bessaa wii kircken, byen ligger wed een Fior og er Schibrig, her er 2. Spanniefaarder wed byen; huor aff den eene war nyligen bygt; dissligeste een fransfaarder og een deel smaat fartöig. Effter holden maaltid droge wii herfra til Grohee, 3. f. Aasen, 1. m. Hargudsraad 1. m. 1. f. *Ingetorp.* Ingetorp 1. m. 3. f. huor wii bleffwe om natten.

Kongel. 21. Derfra om morgenen til Kongel, 1. m. huor wii bleffwe een times tid, og maatte laade Commen- *Bahuus.* danten paa Bahuus Slot ssee woris passer. Byen er icke meged ssynderlig, mens Slottet ligger Synden for byen paa een Øe, og er först med een mur omgiffwen, ssiden med bolwercke aff Jord og steen,

og löber den flod Gota elf omkring Øen; ded holdes for v-offwerwindeligt. Jeg holder dog forre ad mand kunde giörre dennem paa Slottet stoer skade aff een backe ssom ligger tuert offwer Slottet paa Kongelside, huor paa staaer een Mölle.

Herfra droge wii langst Jssen ad Gottenborg, *Gottenborg.*
$1^{1}/_{2}$. m. huor wii komme kl. 1. og holt middags maaltid; her lode wii worre passe ssee. Effter maaltid ginge wii ad ssee byen; huilken er heel nett bygt, meesten grund mured og paa sin Italiansch; haar eet skiönt Raadhuus: brede gaader og fire Canaler ssom löber tuert igiemmel byen; er wel fortificered, lided ud ad Söen ligger ded Ny Elsborg, ssom bliffwer obbygt aff ded gamle Elsborg, og fortificered. Der er skiön negotie til denne bye; ellers haar den worren vlyckelig med Jldebrand. Mons:r Eilers bleff her effter os, og reiste Mons:r Must og jeg herfra igien kl. 5. og komme med afftenen til Kongsback, 2. m. huilked er een liden *Kongsback.*
sted, aff nogen sseiladtz. Reiste strax derfra til Ragelund, 2. m. huor wii komme om midnat, og *Ragelund.*
bleffwe til morgenen.

22. Saa til Waarbierg 2. m. 2. f. huor wii holt *Warbierg.*
middags maaltid. Byen er nyligen anlagt paa den sted hun nu bliffwer opbygt effter sidste Jldebrandt, og ligger nu noged lengere fra Slottet, huilket ligger paa een Odde aff landed vdj Söen, og med dobbelte wercke forwaared, ssaa jeg wille holde hende ssaa god ssom Bahuus. Droge herfra ad Falken- *Falkenbierg.*
bierg, 3. m. huor wii hadde stoer fortrid for heste. Dette er en liden by aff een gade, mens lang. Herfra droge wii kl. 7. og komme sille paa natten til Skellinge 2. m. *Skellinge.*

Halmstad. 23. Derfra om morgenen til Halmstad, 2. m. *Laholm.* huor wii holt middags maaltid; siden til Laholm, 3. m. huor wii paa begge steder maatte lade ssee *Engelholm.* woris passer. Om Natten kom wii til Engelholm 3. m.

Helsingborg. 24. Om morgenen tilig derfra til Helsingborg, 3. m. og effter tagen Middags maaltid kiörte jeg *Helsingör.* lige offwer Sunded til Helsingör 1. m. og fant alle wenner vdj god welstand.

* * *

Manuskriptet till Braems »Reisebaag» förvaras nu i det Kongelige Bibliotek, Köpenhamn, den Thottske samling 4:o 1926. Anteckningarna om resan till Norge äro förut tryckta af N. Nicolaysen i Norske Magasin II (1868) s. 459—488. Här återgifves den femte delen, resan till Sverige, i sin helhet, endast med uteslutande af en i slutet vidfogad förteckning på det tillryggalagda milantalet, »Kort forteignelsse paa Skydssene imellem Helsingborg oc Stokholm» och »Weien fra Stockholm til Helsingborg». Vid tryckningen har förkortningen för -que upplösts, hvarjämte några smärre förenklingar vid återgifvandet af datobeteckningen vidtagits.

V. REISSE
TILL
SUERRIG.

ANNO {1671. / 1672.}

1671.

Septemb. 22. Reiste jeg, effter tagen affsked, fra Kiöbenhaffn til Helsingör. *Helsingör.*

24. Derfra til Helsingborg om Efftermiddagen. *Helsingborg.*

25. Kl. 1. Reiste mon Frere Elers oc jeg med een dreng fra Helsingborg, igiemmel Fleninge, oc Ströfvelsdorp til Engelholm, huor wii komme kl. 4. *Engelholm.* logerede hos Christopher Staal. her imellem erre 3. m. her giffwes aff huer hest 2 d. for milen intil Draer. som er 2. m. paa hin side Halmstad. Engelholm er een liden slet bye, bestaendis aff een gade, oc een kircke; liggendis wed [Rönne å]. Her bleffwe wii om Natten; oc gaff min Broder Iohan Braem os geleide hidintil.

26. Herfra reiste wii om Morgenen kl. 7 igiemmel Ribbelbierre, Börsdorp, Magretetorp 1. m. huor Hallands Aas begynder, som warer intil Karup. 1. m. Mittepaa Aasen staar een Stage, som war skelled imellem Dannemarck oc Swerrig siden Anno 1645. fra Karup W. kom wii til een Pram, huor wii gaffwe for wougnen 4 sk. oc hesten 2. sk. ad sette offwer Steen-Aa. her kand mand see Bokulde, oc 3. Herregaarde, huoraff 2. tilhörer Magnus Durel oc een G. Axel Lillie. siden kom wi igiemmel Wrangerup, oc Kiöblinge til Laholm. 1. m. vdj *Laholm.*

alt 3. m. logerede hos Kisten Peder Andersens paa torffwed; huor wii holt middags maaltid. Byen ligger wed Lauwe-Aa, huor aff hun haffwer sit naffn; er een liden dog bedre by end Engelholm. Her toge wii friske woun oc hester, oc droge herfra kl. 2. komme forbi Slottet, huilket omkring flydis aff Aaen, som giör der een sterck Fos, huor offwer gaar tuende broer, som erre heel wanskelige ad kiöre offwer, oc ginge wii offwer den eene. Slottet haffwer fire Bolwercker, oc er opmured aff kampe Steen.

Wii komme igiemmel lille oc stoere Tierreby, Daggerup, offwer Gennewads broe, 1. m. [til] Flarie, *Halmstad.* Trönninge, 1. m. Kistinge oc saa til Halmstad, kl. hal 6. er 3. m. log: hos Johanna Hans datter paa hiörned aff torffwed oc Söndergaden. Denne Bye ligger heel wel wed Nisse-Aa, som löber wed Slottet vdj Stranden, huilked foraarsager Staden god Neering; Byen haffwer 4. Landporte, som kalles effter situationen, som oc des gaader; 3. Stran-Porte; Eet stoert torff, huor wed Kircken; brede oc regulier gaader. Her kiöbte wii een wogn for 5. d. oc gaffwe for ad besla den 1. d.

27. Herfra droge wii kl. 12. forbi Elvesiö, Spanestad, Fielginne, Mared, oc komme til Draer 2. m. her finge wii dee förste Skyds heste, for huilke mand betaaler for huer mil 12. skilling. eller 6. huide Runstycker for huer hest, paa landed, oc vdj Stederne dobbelt.

Herfra forbi Frislös til Ranneaas. 2. m. huor wii bleffwe om Natten.

28. Om Morgenen herfra offwer Kilabroerne, som erre fem. Een fierding mil herfra kom wii til een stoer Steen, som kallis Knysthal, paa huilcken staar

tuende Croner; samme Steen er grentze teigned imellem ret gammel Suerrig oc Dannemarck; her kommer mand vdj Smalande vdaff Halland; komme saa forbi Glasboe, Akralt til Nissere, 1 m. 3. f. huor wii skiffte heste. Herfra igiemmel Nörre Nissere, forbi een Skansse til Bolleröd, 1. m. $1^{1}/_{2}$. f. huor wii holt middags maaltid; Herfra Skyds forbi Wallinge, Wadstabroe oc kircke til Gislerved, 1. m. 3. f. huor wii bleffwe om Natten.

29. Herfra Skyds om Morgenen forbi Isbierg, Munkesiö, Iernsoe, til Øred. 2. m. 2. f. her finge middags mad. Herfra Skyds, offwer Aanerads broe, som er offwer Nisse-aa, huilken wii her forlod, effter den hadde fult os fra Halmstad hidintil, oc komme til Boserop. 2. m.

Herfra skyds forbi Ry, til Ierned. 1. m. $1^{1}/_{2}$. f. huor wii bleffwe om Natten.

30. Derfra om Morgenen med skyds til Ienneköping. 1. m. 3. f. log. hos Gestgiffweren; huilked wii oc giorde paa landed, thi der erre offwer alt Gestgiffwere ordinered wed huer Skyds. *Iennekiöping.*

Her besöchte wii Peder Hakenssön een fornemme Kiöbmand; ginge fra ham oc bessaa Hoff rett Hussed, som er aff Steen, thi alle dee andre husse erre aff idel træ bygged, oc kalles bulhusse. Vdj dette hus er först een saal huor Retten siddes; huilken bestaar aff 15. Persohner, 1. Præsident, 2. Rix Raad Assessorer, dee andre er aff Adel oc Lærde oc Loukönne Mend; hos Saalen er eet Kammer huor dee holder apart Conference. Tuert offwer for er een saal huor dommene affsigis, huilken er well ordinered. Retten betiennis aff een wacht mester oc 4. drawantere. Foruden dee 15. Persohner aff huilke Retten

bestaer, erre nogle Auscultanter. Dommen bliffwer ey strax affsacht, mens somme mitt vdj sessionen, oc dee andre naar sessionen endis.

Byen ligger vdj een daal wed Vetteren, som er een fersk Siö, 15. mile lang vdj landed, huor vdj fangis 4. slags lax, oc anden skiön fisk.

Byen er temmelig stoer, haffwer eet smuckt torff, oc bygges der nu een skiön kircke aff huggen Steen. Byen haffwer tre gange worren affbrent, ded sidste war A:o 1611, oc da laa hun westen for Slottet, nu ligger hun Østen.

Slotted er een temlig bygning oc temlig fast, saa oc byen til den Westre side; wed Porten wed Slottet staar Skiltwacht, som examinerer de reissende, mens wed den Port ad Suerrige er ingen, ey heller naagen woll, vden allene wed Porten staar 2. Smaa Stycker, paa eet tree batterie. Weien fra Nissere intil Ienköping, er hel god, sandig, oc igiemmel idel Fur skouff.

Kl. 1. Reiste wii med skyds fra Ienköping forbi Landsioe, Koksholm, Lyckaas G. Peder Brahes gaard, til Raaby, 2. m. huor wii bleffwe om natten.

1 october. Om Morgenen herfra med skyds for-
Grenne. bi Westena, Raaesmarck, til Grenna. een m. 3. f. een liden Stad tilhörendis G. Peder Brahe; herfra een mil lige ud forre ligger Wisings Øe med slottet Wisingsborg, liggendis vdj Vetteren. Her toge wii skyds, komme forbi Brahus, igiemmel Opgrenne, offtwer Longbraaten eet bierg, til Narrebec, 1. m. 1 f. Lided paa denne side Narrebec er een broe, huilcken giör skelned imellem Smalandene oc Oost-Gotland. Herfra skyds igiemmel Svem til Odesioe, 1. m. 2. f. huor wii holt middags maaltid; oc fant

effterfölgende skrifft paa en taffle med forgylte bog staffwer offwer eet windue vdj wertshussed.

Molestum qvidem sed honestum est
pro Patria exilium.

Gundæus Rosenkrantz Senator Daniæ Regni, cum uxore sua svavissima Pernilla Rosenkrantz & filia dilectissima Pernilla Rosenkrantz, Stockholmiâ post tres & qvod excedit ibi difficiles transactos annos, & diversas exilii exantlatas ærumnas, ad Scanos redux, huc perveniens, ab Illustrissimo & Geneross: Dno Petro Braheo Regni Sveciæ Drotzeto meritissimo, ac Comite in Wisingsburg &c. per delegatum suum humanissimè exceptus, ac per totum suum Comitatum suis expensis munificè habitus sum, cujus honoris ex ingenuo corde & generoso pectore cum aliis innumeris beneficiis dum Stockholmiæ commorarer in dies ferè singulos exhibitus, perpetua gratissima ac decens apud nos & posteros Rosenkrantzianos erit memoria, cum anxio voto, vivat, floreat Illustrissima familia Brahea, vivat & floreat Illustrissimus Dns Petrus Braheus Comes in Wisingsburg, Vir lucentis per charitatem, pietatis antiquæ fidei & inquam majorum familiæ Braheæ lumen & Regni Sveciæ Drotzetus ac columen: Anno Nativitatis Christi Jesu 1669. 18. die Novembris Odessioæ; Anno ætatis meæ 65. fere transacto, Anno exilii mei voluntarij & pro patria honesti, sexto.

Herfra forbi Aaby, Röck, Hverstad, Harstad, til Nebbeloe, 1. m. $3^{1}/_{2}$ f. huor wii bleffwe om Natten.

2. Herfra skyds forbi Hackstad, Skruckeby, til Miölby 1. m.

Herfra forbi Siu, Witteby, Sopieby, til Bancke-
Lindkioping. bierg 1. m. 3. f. Herfra Skyds til Lindkioping. 1. m. huor wii bleffwe om Natten. Her er eet Biskoppelig Sæde, oc een skiön Dom kircke; huorvdj ligger begraffwen Thure Bielke, som bleff halshuggen paa Lindkiopings torff, fordi saa hand holt med kong Sigismundum aff Polen imod Carolum IX. konge vdj Suerrige. Her ligger ocssaa H. Steen, Gustavi I. Sön, Fyrstinne Ebba oc Biscop Catillus. Paa een steen taffle lige for den Söndre kircke dör staar med forgylte bogstaffwer saaledis.

Fundatio Templi Lin.

Anno Christi 813. fundatum est hoc templum sub Rege Berone tertio. Anno 1260. ad occidentale auctum est 40. ulnas sub Rege Waldemaro, qvi hic coronatus est 1251. Anno 1400. ad orientale adauctum tribus choris sub Rege Erico Pomerano & absolutum Anno 1499. sub Rege Iohanne II. Combustum est hoc templum qvater, 1416. sub Rege Erico Pomerano. 1490. sub Gubernatore Stenone Sture. 1546. sub Rege Gustavo I. Anno 1567. sub Rege Erico XIV. Anno 1465. obiit Catillus Episcopus Lincop.

Her er ocsaa eet Gymnasium oc eet tryckerie; oc vdj den store kircke eet Biblioteqve. Strax wed Kircken er Slottet, som ligger paa den wenstre hand naar mand kiör ing vdj byen. Byen i sig selff er temlig stoer, ligger wed Mettelen, oc löber Sträng-Aa der forbi, huilken kommer fra Wimmerby een

Stad vdj Smaaland. Der er foruden den store kircke enda een kircke vdj byen.

3. Om Morgenen reiste wii herfra med Skyds, komme forbi den platz huor kong Carl. 9. slog kong Sigismundum aff Polen, oc kalles ennu Brockskiten til Biörsholm 2 f. Derfra Skyds forbi Torneval til Kumble. $3^{1}/_{2}$ f. Derfra skyds forbi Norholm Knud Kurckes gaard, Walby, Landsiö Stromfelds gaard, Löf[s]ta G. Axel Lillies gaard, til Brinck 1. m. $^{1}/_{2}$ f. Her bleffwe wii om Natten.

4. Derfra om Morgenen med skyds forbi Lungbygaard, Loot, offwer Herrebroe igiemmel Nordkiöping til Lyra 1. m. 2. f. *Nordkiöping.*

Nordkiöping er skiön stoer by, oc den största nest Stockholm, med mange Steenhusse, oc tre kircker. Metelen löber der tuert igiemmel, oc er der temmelig Skibsfart. Vdj byen erre adskillige handwercker aff korduan oc Iuchten beredere; sambt kobber oc messings Brug. Wed Stranden som kalles Brawijcken ligger eet smuckt Slot med wolle om; oc her hos er haunen oc Reden huor skibene ligger. Fra Lyra med Skyds forbi Taakebierg til Knudsund 1. m. Herfra skyds forbi Skidenes, (som eier G. Magnus dela Gardie, oc hand fick for Iacobs Daal.) til Fergesteded. 1. m. 2. f.

Her bleff wii med een Pram offwer sat offwer Brawicken til Qvarseboe 1. f. huor wii bleffwe om natten.

5. Herfra med skyds offwer lille Kolmarden (huor een mil fra Qvarseboe paa den wenstre hand staaer eet huus, som er skelled imellem OstGotland oc Sudermanland) til Geer 2. m. Herfra skyds forbi Luna, oc Thuna till Bershammer. 1. m. Herfra

Nykiöping. skyds igiemmel Nykiöping, til Wesby. 1. m. 2. f. huor wii bleffwe om Natten.

Nykiöping er een net liden bye, oc mest med steen hus, haar een smuck kircke, oc strax wed byen ligger eet Slot, huilcket for siuff aar med Byen affbrente, mens icke er opbiugged igien; her er eet skiönt Messing brug. Stranden er icke langt fra Byen.

6. Om Morgenen reiste wii med skyds fra Wesby forbi Sverta, Bosta til Sverebro 1. m. 1. f. Derfra med skyds til Aaby. 2. m.

Derfra skyds til Pilekroe. 2. m. huor wii bleffwe om Natten.

7. Herfra om Morgenen red jeg forud, oc Elers
Telga. med drengen oge, til Telga. 1. m. 2. f. een liden Stad. Herfra til hest til Fitka 2. m. her bleffwe Elers om Natten.

Stockholm. Herfra til hest 1. m. 2. f. til Stockholm huor jeg kom kl. halff fem; logerede vdj Østerlanggaden hos Iacobus Porteus een Skotte, oc Directeur offwer Tierre Compagniet.

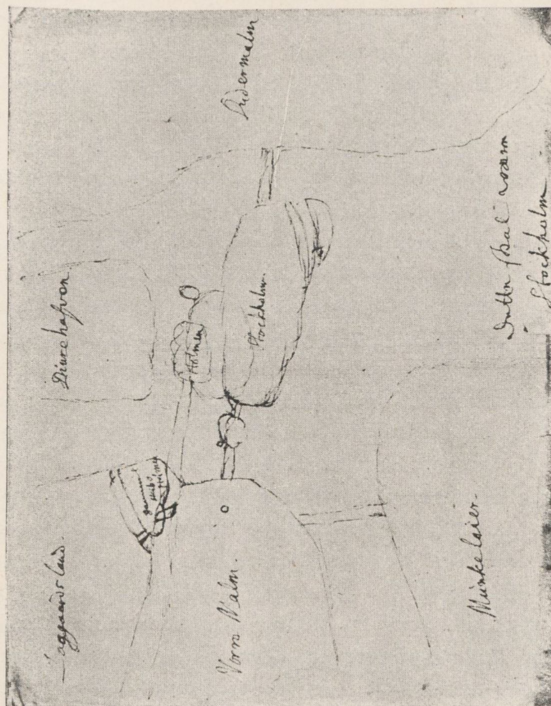
8. Om Efftermiddagen kom Mon Frere Elers med drengen begge til hest, effter som wounen war gaaen i sönder vdj Fitka.

Vdj wort logement skulle wii giffwe pp. 18 daler kopper Mynt, oc for drengen 8 d. om vgen for kost oc kammer.

Vdj samme logement warre den gang, Messieurs Pelts een herremand fra Dantzig; Nicolaes van der Graef, een Hollender; Schröder, een winhandler fra Flensborg; oc wertindens Broder Monsieur Wernlee.

Imellem Helsingborg oc Stockholm erre paa forskreffne wey; 59. mile 1/2 fiering.

Om afftenen war jeg vdj Ridderholms kircke, som oc kalles Gra Munckeholms kircke, oc saa Dronningen, som fulte Cammer Raad Flemmings Baronesse oc hans Barn, som bleffwe begraffne. Ligfeeren

war prechtig, oc predickede Mag. Block, een dansk föd vdj Siæland.

11. Saa jeg förste gang kong Carl den XI. een wacker yndelig Herre, vdj sin Alders 16. Aar. Hand reiste med sin Fru Moder ad Dronningholm, oc

sadde Printzessen aff Hessen Darmstad oc Printzessen aff Zweibrucken hos dem i Carossen. Om Carossen ginge Drawantere; kongens liberie er blaat med gull galuner. For kongens Carosse kiörte een anden huor vdj sadde, kongens Hoffmester, Marskalck oc HoffJunckere; Paa den maade kiörer kongen altidt, ad deris Carosse kiör for hans egen.

15. Finge wii breffwe fra Kiöbenhaftn ad kongen hadde giort 19. Riddere aff Dannebroeks orden paa Rosenborg. Ridder ordenen er eet gull kaars med demanter, som beeres vdj eet huit band med coleur de Feu kanter.

16. War jeg paa Brunckebierg, som ligger vdj Nörre Malm, imellem St. Iacob, oc St. Claræ kircker. Paa bierged er eet wachthuus, huor om natten holdes wacht ad achte paa Ildebrand, oc haffwer hand een klocke ad giffwe teign med. Her ligger oc saa 18. metal Stycker, huor iblant eet C. 4. eet F. 3. oc eet F. 2. Imperatoris, oc eet Sigismundi aff Polen, nogle Saxische oc Brandenborsche. Aff dette bierg föres bort til ad opfylde gaader, platzer huor byggis, oc sanden som ströis vdj hussene; saa ad ingen faa Aar ded berömte Brunkebierg skal werre borte oc öde lacht.

Dee 18. Stycker bliffwer brucht til ad affskydis naar Ambassadeurer ing eller vdföris, oc naar store Herrer begraffwes. Aff dette bierg kand wel sees Stockholms situation.

17. War jeg paa Tiughussed, huor paa platzen ligger adskillige Muskowitische, Polsche, keysserlige Danske, Saxesche oc andre stycker; der er eet Muskowitisch som skiuder 80. ℔; eet Polsch som war saa artig stobt, ad naar mand seer ded, mand

ey anded skal meene end ad ded war sprucken oc sammen bunden med eet Reeff; eet F. 2. stycke som skyder tre kuler, oc er i munden som eet kleffwerblad ☘. Her er ocsaa Leer stycker som G. Adolphus hadde fört vdj Tydschland. Tiughussed ligger paa Lagaardsland.

Strax her hos bygges een ny kircke, huor paa platzen er ophengt den stoere klocke aft Cronenborg.

18. Hadde woris Danske Minister Monsieur Simon de Petkum Audientce hos kongen oc dronningen; talte Fransk paa baade Steder; bleff suared paa Suensk aff Gripenhielm hos kongen, oc paa tysk aff HoffRaad Hirschenstiern hos Dronningen. Bleff ophent wed Ober Ceremonie Mesteren Grönberg, med een Carosse med 6. hester oc 8. laqveier. Kl. 4. om Efftermiddagen. Strax derpaa bleff den Hannoversche Mons.r Mandesloe opfört wed Vice Ceremonie Mesteren vdj een Carosse med 2. heste; oc hadde Audience hos kongen oc Dronningen.

Vdj Petkums svite warre Messieurs Petkum den Vnge, Meier saa som kongl. Secreterer, oc Claussen. Dee ginge alle vdj Dansk dracht.

19. Reiste Messieurs Falk, Petkum, Meyer, Peltz, Elers, Wöst oc jeg med een baad kl. 10. ad Aal- *Aalsund.* sund, Rigens Admirals Gaard; som er well meubleread, oc ligger wed Meleren; ded rareste her er ad ssee er kiökened, huor vdj alt er aff Porcelain, oc iblant andet fant jeg eet krus med eet forgylt laag paa, med min Salig Moders Waaben oc Naffn paa, huilked Greffwinden hadde faat aff min Moster Sophie vdj krigens tidt. Her er oc een net badstue. Aalsund ligger een mil fra Stockholm; Paa hiem-

Carlberg. weien saa wii Carlberg, Rigens Cantzelers gaard, huis bygning ey er fulferdiget; bliffwer bygged paa Italians. Wii komme forbi adskillige Gaarde, som ligger langst Meleren.

Dee bygger kostbaar vde paa landed, mens platzerne erre icke lystige, thi ded er fult aff bierge oc steen klipper, den störste lyst er med wandet.

Meleren er eet stort fersk wand, som wed Stockholm löber vdj stranden, oc offwen for wed Munckeleyer deeler sig vdj tuende arme, een löber imellem Munckeleier oc Nörre Malms Land; den anden imellem Munckeleier oc Söder Malms Land; hun vdgiuder sig igiemmel ded heele Land paa nogle faa mile neer Gottenborg; der ligger vdj Meleren 366. Øer; oc kand besseiles mest med Skuder, oc anded smaat faartöig.

20. Finge wii breffwe fra Dannemarck ad Dronningen war forlöst den 10. om Natten kl. 5. aff een vng Printz; oc hadde mand löst strax alle Stöcker oc kimed med klockerne tre gange; oc bleff döbt fölgende afften oc kalled Friderich.

26. Bleff den Turksche Ambassadeur ophent till Audience hos kongen (hos Dronningen hadde Ingen, efftersom disse Lands Ambassadeurer ey giffwis hos keysserinnen) wed vnder Ceremonie Mesteren, med den ringeste Carosse med 6. heste oc fire laqvaier. Vdj kongen[s] Carosse sad han selff med trende aff sin svite oc Vice Ceremonie Mesteren; bag effter kiörte een Calesse huor vdj sadde fire Persohner aff hans folck, oc trende ginge, saa ad hand war sterck vdj alt elffwe Persohner. Kongen gaff ham Audience vdj den ordinaire Audience Saal siddendis med sin hatt paa; huilken hand ey afftog; Dö-

ren til den innerste Saal war aaben, huor indenforre Dronningen stod med Fruentimmered. Ambassadeuren giore sin taale paa tyrcksch, oc bleff fordolmetsched wed Ob. Samoskius; hand leffwerede sit Creditive offwer ingswöbt vdj Rött tafft. Hannem bleff suared paa Swenske wed Secreterer Snacken, huilked Obersten sagde Ambassadeuren paa tyrksch; Huor paa Ambassadeuren tog sin affsked, kyssede kongens hand, oc alle hans folck, huilken bleff holden aff H. Steen Bielke. Bleff saa med lige Ceremonie ned som opfört. Kongen giffwer ham daglig 44. Rd. ad fortære; hand logerede paa Nörre Malm vdj kongens gaade vdj Cronen.

27. War jeg henne oc bessaa Ridderhussed, som er ennu vnder bygning; den eene lengde er opsat, mens Flyglerne feiler; offwen paa erre to stoere Saale; paa den ene sadde nogle Contrafeier oc arbedede paa Schilderier som skulle der vdj. Hussed er tegt med kaaber, haffwer fire Skorstene, som Piramider oc een Granat offwen paa, huor igiemmel rögen gaar, oc erre giorte aff dobbelt kaaber oc forgylt. Mit for hussed for oc bag staar vdj een krans med forgylte bogstaffwer.

PALATIUM
ORDINIS
EQVESTRIS.

Langst for ad hussed staar dette.

Consilio . atque . Sapientia. | Claris . Majorum . Exemplis . | Animis . & Felicibus . Armis .

Paa den Westre Ende.

Divino . sine . numine . faustum . est . nihil .

Bag paa hussed.

Prudentia . Murus . Sacer . Nec . Decidit . Nec . Proditur . | Per . Labores . Itur . ad . Honores. | Fortitudo . Civium . Præcipuum . Regni . Firmamentum .

Paa den Østre ende.

Dulce . & . Decorum . Est . Pro . Patria . Mori .

Dette hus lader Adelen bygge, ligger vd til Meleren heel lystig.

Siden warre wii vdj Steenhugger hussed, huor adskillige Statuer oc Buster hugges aff marmor oc Gullands Steen, huilke skal paa Dronningholm.

Derfra ginge wii vdj Stoere Kircken, huilken er tet udenfor Slottet; huor paa den förste Pille wed Chored, paa Manne Raaden, staaer vdhuggen een Aal, paa huilken lurer een Löffwe oc een Drage, med denne Offwerskrifft, med forgylte bogstaffwer.

De ael ist fet oc een starck fisck, met ledigen henden is he nicht got te fangen dat is wis. 1521. weim wil werwaaren, de mot neene secke edder kisten an en niet sparen.

Dette sigis ad Kong Christian. II. skulle laded hugge der paa lided fören hand reyste fra Swerrig.

Needer wed Orgelen staar een St. Jurgen som strider mod dragen oc Jomfruen der hos altsammen aff træ heel nett oc konstig giort, huilcket tilfören hadde staet offwer den syndre kircke dör, oc war derfra taged med mange Herrers vwillie; thi ded war giffwed aff een aff dee Sturer, til deris Ihukommelsse.

Vdj samme kircke ligger Baron Salvius begraffwen med dette Epitaphium.

Honori ac æternitati Illustrissimi & Eminentissimi D:ni Iohannis Adler Salvii, Lib: Baronis in Örneholm, D:ni in Adelsburg, Hartzefelt, Wildenbruch & Tullinge.

Qvi

Coelestis ingenii favore ac indulgentia, ope absolutæ eruditionis, maximarumque virtutum adminiculo, â modicis initiis ad dignitatis Senatoriæ Regni fastigium, rarô & vix imitabili exemplo extolli meruit, postqvam amplissima Iudicis Supremi Assessoris, Secretarij Status, ad Exercitus per Poloniam Germaniamque, serenissimum Regem Daniæ, Itemque varios Imperii Romani Electores, Principes ac Status Legati, Cancellarii Aulæ Secretioris, inclytique Collegii Cancellariæ Consiliarii, ad transactionem Pacis Universalis in Germania, nec non perpetuæ Regni Sveciæ cum Polonis Plenipotentiarii munia fide, dexteritate, successu ac eventu inestimabili gessisset, ingentibusque in Patriam eique Foederatos meritis ad admirationem usque inclaruisset, hoc monumentum marmoreum propriò erigi curavit moestissima & 30. annorum chara conjux & hæres D:na

D:na Magreta Salvia.

Piè placidèque obiit Holmiæ. Anno 1652. die 24. Augusti, postqvam 63. impletos fermè annos, cultui veri numinis, 30. autem servitio supremi Magistratus, gloriæ sui seculi & seqventium venerationi consecravisset.

Strax derhos er een træ taffle med eet schilderie om Dommedag, huorpaa staar.

In honorem Dei hoc monumentum Ecclesiæ Stock holmensi consecravit Iohannes Salvius. D. D. Secretarius Status.

Altered vdj samme kircke er aff Ebenholt med sölff inglagt, oc giffwen aff Salvio, som er ad see aff denne skrifft som staar paa den hoiere dör aff Altered paa Swensk, oc paa den wenstre paa Latin, saaledis.

Monumentum hoc aræ decoro sacratum in Numinis Ter Optimi Maximi gloriam, sacræ hujus domus ornamentum, nec non Ecclesiæ huc confluentis decus & usum, ab olim Perillustri piæ modo recordationis D:no D:no Iohanne Adler Salvio, Lib: Baron: de Ørneholm, dono destinatum, derelicta Vidua Perillustris D:na Magreta Salvia Lib: Baronissa de Ørneholm, in præfati beati D:ni & sui ac utriusque cognatorum duraturam memoriam erigi ponique curavit. 1654.

Paa een træ taffle inden den Norre kircke dör, staar Stockholm affmaled med denne Siun offwer.

Vnder Siunen staar paa Latin, Swensk oc Tysck saaledis.

Anno D:ni. 1535. Vicesima die Aprilis visum est in Civitate Stockholmensi tale signum in coelo, â septima fermè hora ante meridiana, ad nonam usque horam.

---

31. War jeg vdj Ridderholms Kircke, oc fant vdj Chored tuende kongers monumenter aff Steen, huor paa dee ligger vdj fuldkommen störrelsse, med eet jern gadderwerck omkring. Paa den hoiere hand ligger kong Magnus med denne schrifft offwen omkring

Hic jacet Serenissimus Princeps ac D:nus. D:ns Magnus Sveorum Gothorumque Rex, Birgeri Ducis præfatorum Regnorum Gubernatoris filius, Erici XI. ejus nominis eorundem Regnorum Regis ex Sorore Nepos. Obiit Anno Christi M. CC. LXXXX. Regni sui XIII. cujus anima in æterna gloria vivat.

Paa den hoiere side aff monumentet staar.

Clauditur inciso Rex hoc sub marmore Magnus
  Qvi veterum Regum stemmate clarus erat.
Is qvantum fuerit sanctæ pietatis amator,
  Testantur multis condita templa locis.
Hic legum custos, & servantissimus æqvi,
  In summa Sveonum pace regebat opes.
Ut sua tuta domi, nullo custode teneret
  Incola, Rex seræ ac obijcis instar erat;
Magnanimus, sumptisque potens bellator in armis,
  Pace domi clarus, militiaque fuit.
Longa sed humanæ tandem post tædia vitæ,
  Fata pium terris eripuere Senem.

Paa den wenstre side.

Danske waaben	Iustitiæ splendor	Swensche waben
3. Löwer	Patriæque Pater	3. Croner.
9. hierter	Vivas in æternum	1. springendis Löwe.
	O Magne beate.	2. Gul Löwer

Wed den wenstre side ligger kong Carl, med denne schrifft om Stenen.

Hic qviescit Serenissimus Princeps ac D:nus D:nus Carolus, D:ni Canuti Militis Aurati filius, Sveorum, Gotorum Norvegianorumque Rex qvi ex hac vita decessit Anno 1470. Imperii sui XXII. cujus anima perpetua salute fruatur.

Wed Födderne staar disse vers.

Nostra qvod incerta & variis obnoxia fatis
  Vita sit, exemplo Carolus esse potest:
Qvi licet ingenii & fortunæ dotibus amplus,
  Immensas regeret Rex Aqvilonis opes,
Qvam latè Sveonum Gothorum & Norvegiorum
  Finibus immensis inclyta Regna patent;
Dives opum, felix, sapiens, doctasque per artes
  Cultus, & antiqvis Regibus ortus avis;
Fortunæ tamen invidiâ, sortisque severæ
  Pulsus in externam bis fuit exul humum:
Sed rediens vitam patriis finivit in oris,
  Cujus in hoc tumulo corporis ossa cubant.

1. november. War jeg igien vdj Ridderholms kircken, oc saa Gustavi Adolphi graff, eller Capel, huor vdj Carl Gustav oc er nedsat; thi tuert udforre byggis hans Capel. Vden paa Capelled offwer oc under winduerne staar med forgylte bogstaffwer saaledis.

1.

Gloria altissimo suorum refugio. Sepultura Potentissimi Principis Gustavi Magni D. G. Regnorum Sveciæ Regis incomparabilis.

In angustiis intravit.

2.

Qvi Regno undique hostibus obsesso ad imperium intravit.

Pietatem amavit.

3.

Pacatis deinde Danis, Moscoque & Polono mitioribus factis.

Hostes prostravit.

4.

Insignia Regis

Regnum dilatavit.

5.

Regnum ampliavit summaque prudentia gubernavit.

Svecos exaltavit.

6.

Tandem retruso Cæsare Germanisque à Papæ deformatione liberatis.

Oppressos liberavit.

7.

In pugna Lutzensi Victor heroicè obiit
VIII. Id: Novemb. Anno D:ni M. DC. XXXII.

Moriens triumphavit.

---

6. War jeg oppe oc saa den Fransche Extraordinaire Envoiè Mons:r Faubrun haffwe Audience hos Kongen oc Dronningen.

9. War jeg vdj Kongens Stall, huor vdj kand staa 60. heste, oc vdj Dronningens 30. hesten[e] haffwer alle blaa tepper med gule snorer paa.

Derfra ginge wii vdj Rix Admiralens Ny huus, som er well anlacht med skiönne gemacker, med een Saal 23. allen höy; Trappen er hell Net med Pilarer wed siden. Hussed er paa gamle Skibsholmen.

11. War jeg vdj Kongens Ridehuus, oc saa hans May. ride, som er een Herre huilken er adroit til

alle hans exercitier: oc ware Rigens Cantzeler, oc H. Ralam, med andre Herrer til stede. Thi Rigens Raad schifftis til to oc to, huer dag ad haffwe opwartning hos hannem, foruden H. Christer Horn, som er hans May: Hoffmester. Den unge Greffwe Gustaf de la Gardie, som er kongens Ober Cammer Herre, red oc samme gang.

13. War jeg vdj kongens Haffwe, som er bessatt med idel træer, med eet wandspring mitt vdj.

Der hos er kongens Rusthuus, huor paa den förste Saal os wistes.

Gustavi Adolphi hest, paa huilcken hand bleff skutt vdj Slaged wed Lutzen; oc er den vdstoppet, med samme Sadel oc Pistoller paa; hesten war brun.

Eenn haab Sadler oc decken; serdelis Caroli Gustavi heste Saadel oc tecken med Perler paa, oc demanter paa Sadel knappen, huilcke war brucht til hans krönung.

Item Tecket til Curasserer hesten som bleff reden for Caroli Gustavi Lig, aff Sort Flöyel med gull Croner paa.

Item Sadler som Pagerne hadde hafft vdj Dronning Christinæ krönung.

Item Caroli XI. Sadler, som hand hadde brucht mens hand war Barn.

Noch een haab heste tög, oc anded til Düstrennen brugeligt.

Vdj een Saal der hos warre adskillige gamle Sadler, som hadde worren Pagie Sadler vdj Gustavi Adolphi krönung.

Item. To Sadeler som Christianus IV. hadde foræred Gustavo Adolpho. 1619.

Item. Dronning Christinæ Slede tög.

Herfra ginge wii op paa een anden Saal, huor wii saa.

Dronning Christinæ Tuerss Sadler.

Item. Offwertreckseled til een Caros, som war brucht vdj dronning Christinæ oc Caroli Gustavi krönunger, med heste deckner oc tög, aff rött Flöyel heel tuck brodered.

Item. Kong Sigismundi krönungs Faffne[!].

Item. Een Sadel, som Betlem Gabor Fursten aff Sibenburgen hadde foræred kong Gustavo Adolpho, aff rött Flöyel bessat med Turkoser oc Smaragder; Heste töged er oc bessat med Edelsteene, oc med forgylte Sölff Plader beslagen.

Item. Een Dolck oc Regement Stab, huor paa knappen war aff Iaspis med Rubiner bessatt, som hörte til Sadelen oc hestetöged.

Item. Kong Gustavi Adolphi krönungs Sadel, med solff forgylte Plaader beslagen oc Edelsteene besatt; som hörer til teppet, som war needer vdj den förste Saal.

Item. Vdj een kiste laa Gustavi Adolphi köllert, vdj huilcken hand bleff skut, oc war skuded gaaning igiemmel trögekraffwen vdj halssen paa den hoiere side; Item hans Buxer aff graat klede oc hans Schiorte aff Kartun med kniplinger, altsammen fult aff Blod. Item Een graa kledes Buxe med sölff galloner, huor vdj hand war skut igiemmel ded hoiere Laar vdj Prussen.

Item Een haab hatteband oc geheng aff samme Konge.

Item. Heste töged til Caroli Gustavi hest med Edelstene besat oc forgylt; som hörer til hans krönungs saadel, som war vdj den förste Saal.

Item. Denne Konges Slede oc tög med teppe, alt aff röt flöyel oc forgylt beslag.

Herfra förte hand os vdj een anden Saal, huor vdj warre adschillige Curasser. Iblant andre Caroli Gustavi Curas forgylt aff kaaber, som förtes for hans Lig aff H. Iohan Gyllenstiern. Item. Eet Curas, som Carolus Gustavus hadde fört med sig vdj Polen, oc hadde ickun hafft eengang paa sig vdj det Slag wed Cracow; oc her hos een storm hatt offwer dragen med gratt klede, saa som een kabus med opslag.

Her hengte adschilligt tög, som war brucht vdj optöger.

17. Warre wii paa Rustkammered paa Slottet; huilked er een lang Saal full med Curas til Folck oc Heste; Serdeles vdj den mellemste gang paa den hoiere hand fra windued; huor staar

1) Kong Magni Ladislas harnisch til ham oc hesten.

2) Kong Hanssis som hannem war foræred aff kongen i Pohlen.

3) Kong Magni Söns Harnisch.

4) Caroli IX.

5) Eet forgylt torneerharnisch Caroli IX.

Paa den wenstre hand.

1) Kong Carl Knudssons Curas med eet ansichte for aff Jern.

2) Kong Erichs harnisch med gull indlagt, huilket hannem war foræred aff een Jomfrue til Rom; saa oc een Rondas aff samme arbede dreffwen oc med gull indlagt.

3) Caroli IX.

4) Caroli IX.

5) Burge Thals[?], kong Magni Ladislai Söns.

6) Erich Woldemars oc saa K. Magni Söns.

7) Eet harnisch med hierter med tuende Pile igiemmel; som er eet torneer harnisch aff een G. de la Gardie.

Her wisses ocsaa kong Gustavi Adolphi Stormhatt, som kalles Storm Potten, weier 30 ℔. Saalen er ful aff Fahner oc Standarer, som erre tagne vdj Tydschland, Polen oc Dannemarck. Vdj den mellemste gang erre 7. dragoner Fahner, fulde med blod, mens wides ey huis dee haffwer worren.

Vdj gangen paa den hoiere hand wissis een Muskowiter fahne, med Rusche bogstaffwer oc St. Iurgen paa den eene side, oc eet kaars paa den anden side.

Den wenstre gang er med harnisch oc fahner vdziered; iblandt andre een Tartarisch Standart, som war een hesterumpe bunden paa een stang. Her ligger heele dünger Pistoler oc kaarer, under lofftet henger trommer; Item geheng som bleffwe bruchte aff qvarden vdj Dronning Christinæ Krönung.

Vdj den mellemste gang paa den hoyere hand erre 24. Curasser, oc paa den wenstre 23.

Een forteignelsse paa alle Fahner oc Standarter som paa denne Store Saal findis.

Kong Iohans Hoffwed baneer.

Kong Gustavi Adolphi Hoffwed baneer.

Dronning Christinæ Hoffwed baneer.

Kong Caroli Gustavi Hoffwed baneer.

Soldater Fahner	243
Dito gamle	513
Standarder	211

Standarder gamle	132
Dragoner Fahner	133
gamle	109
Fahne Stager	261
Standart Stager	176
gamle brudne	58
Dragoner Stager	43
Summa	1879

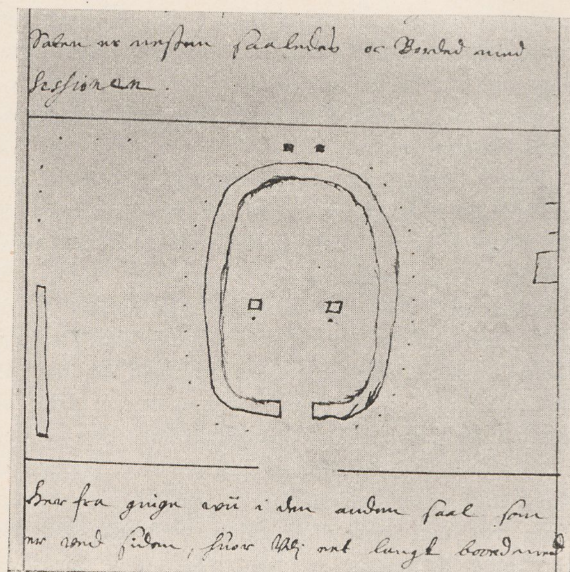
Herfra ginge wii uden Slottet bag Löwegruben (huor vdj den gang Comoedier spiltis) vdj eet huus, huor paa tuende kammere laa een haab Musketer oc Pistoler, oc paa lofftet een haab gamle hellebarder oc 400. Pantzer Rocke.

Herfra ginge wii paa Slottet igien, huor wii saa salen huor Raaded holles oc endelig dömmes vdj alle Sager; Bored dee sidder wed er oval. Kongen oc Dronningen sidder under een Röd flöyels himmel med Swerriges waaben baag deris Ryg, oc paa tuende sölff stycke Lehnel stoele; Rix Drosten, Rix Admiralen, Rix-Schatmesteren, med een deel aff Rigens Raad sidder paa kongens hoyere side; oc Rigens Feltherre, Rix-Cantzeleren oc den anden deel aff Rix Raaded paa den wenstre. Borded er huult oc er ingangen ing i borded wed dörren. Inge vdj den hule platz sidder wed eet bord den Swensche Secreterer, oc wed ded anded bord Notarius. Paa Secretererens bord ligger Protocollen; paa Notarii bord ligger Biblen, Lagbogen, Siölagen oc andre schreffne ingbundene böger. Paa nogle stole under weggen sidder nogle aff Rigens Raads Sönner, saa som Auscultanter; oc paa bencke under winduerne sidder Hoff Raadene.

Dee fem Regeerings Herrer sidder paa Röde flöiels Lehnel stole, de andre Rigens Raad paa ordinaire flöiels Stole.

Paa eet lided bord (som stod wed dören aff eed lided kammer, huor ad Herrerne holder Raad apart) laa Atlas Major.

Salen er nesten saaledes oc Borded med Sessionen.

Herfra ginge wii i den anden saal som er wed siden, huor vdj eet langt boord med stole omkring. Her vdj staar Gustavi I. contrafei.

Aff denne Saal gaaer een dör til gangen, aff huilken kongen kommer op; oc een til eet lided Ca-

binet, som Cantzeleren haffwer for sig selff; huor vdj henger eet General Landkort offwer Dannemarck, Swerrig oc Norge. Oc paa een liden taffle denne fortegnelse.

Formiddag.

Mandag	Externa oc Postsacker.
Tisdag	Inrijkes affaires.
Onsdag	Revisions oc Iustitz Saker.
Torsdag	Externa oc Post Saker.
Fredag	Revisions oc Iustitz Saker.
Löfverdag	Inrijkes affaires.

Effter Middag.

Tisdag Torsdag }	Privata oc Referend Saker.

Effter wii hadde seet disse Saale, ginge wii vdj Revisions kammeren; huor ad alle sager bliffwer igiemmel seet oc skeerskoded; fören ad dee kommer for kongen oc Rigens Raad. Thi Parterne leffwerer deris Documenter til Revisions Secretarium, huilke igiemmel sees aff nogle der til deputerde Hoff Raad, (huilke gemeenlig erre gamle Secreterer) som giffwer deris betenckende (saa som referendarii) til kongen oc Rigens Raad, huor paa dommen bliffwer affsagt, oc skeer endelig Execution.

Herfra ginge wii i Cantzelie Collegio, oc först i Conferentz Saalen, huor med fremmede Ministris bliffwer besoignered; denne er med skiönne Tapeter omdragen.

Her hos er een Saal huor vdj Cancellie Collegium holles; huor vdj er eet langt boer, med een Stoel for boer ende, 2 lehnel stole med den hoyere oc 1

wed den wenstre side, oc andre paa begge sider; vnder lofftet war mahled dee 6. dages Skabning.

Vdj Cancellie Collegio Præsiderer Rigens Canceler, som nu Er Greff Magnus de la Gardie. Aff Rigens Raad warre Assessores, H. Steen Bielke oc Iohan Gyllenstiern (som er imod Canceleren.) Stats Secreterer war Olivekrantz; Ellers haffwer huer Provintz sine Secreterer.

20. War jeg oppe ad see den Fransche Ambassadeur Mons:r Pompone haffwe Audience de Congè hos kongen vdj firkantet; Kongen stod under een sölff styck himmel, oc hadde bag sig een leenelstol, stöbt aff Sölff, med sit Naffn oc Swerriges Waaben paa Rygstycket, med Cronen offwer, som bleff holt aff tuende Billeder, som beteignede tuende dyder; paa stolen laa eet solff stöckes hunne. Kongen war kled vdj witt med gull blomed tobin, med blaa oc sölff baand paa, eet med gul baldured geheng, oc een wid bouqvet paa sin hat med eet skiönt smycke. Rigens Raad stode paa begge sider oc Cavallichererne. Vdj salen ware 4. Christal liusse-Croner med lius; thi kongen gaff audience wed lius kl. 5. om afftenen. Ambassadeuren bleff opnent wed H. Swante Baneer oc Greff Pontus de la Gardie, med 3. aff kongens Carosser med 6. heste, 4. aff dee Regeerendes Herrer med 6. heste, oc 11. med 2. hester. Hand Selff hadde 1. Carosse med 6. heste, oc een med 2. Hand holt sin taale til kongen paa Fransch, oc bleff suared paa Suensch wed H. Steen Bielke. Fra kongen bleff hand fört til Dronningen, huor hand oc taalte fransch oc sette oc saa sin hatt paa i begyndelsen aff hans taale, mens tog den strax aff, oc taalte saa

aabenhoded; Dronningen lod ham suare paa tysck wed een aff sine Raad. blef saa med samme proces ned som opfört. Qvarden stod i gewehr oc bleff Fahnen swungen oc trommen Rört.

21. Blef Mons:r Pompone vdført kl. 11. med 16. Carosser; oc som hand kom offwer Söndermalms Broe uden for Skanssen, bleffwe aff Skansen lössned 8. Stöcker oc aff Brunckebierg 12. oc ded tuende gange. Oc fulte dee ham til Sönder Malms toldport, huor dee toge affsked. Hand kom om Efftermiddagen incognito i byen igien, oc bleff nogle dage. Kongen forærte ham 100 Sk.℔ kaaber, huilked bleff estimered paa 6000 Rd. Secretereren fick een Ring paa 400. Rd.

22. War wii vde paa Nörre Malm paa Börnehuus kirckegaard, huor Cartesius den berömde Philosophus er bleffwen begraffwen, Oc siden derfra bort fört ad Paris. Hannem til ære er oprettet eet stoert træ monument, huor paa effterfölgende skrifft war mahled, mens formedelst tiden oc Regn mestendeel fortæred oc affslitt. Mens efftersom Mons:r Peltz hadde den vdskreffwen confererde wii den, oc befant den saaledis.

Paa den Westre Side.

D. O. M.
Regnante Christina
Gustavi Primi Pronepte,
Magni filia
Avorum incoepta, patriæque terminos
Victoriis novis promovente
Pacem demum armis qvæsitam
Artibus ornante
Accitis undique terrarum

Sapientiæ Magistris
Ipsa in exemplum futura
Renatus Descartes
Ex eremo Philosophica
In lucem & ornamentum aulæ vocatus
Post qvartum mensem morbo interiit &
Sub hoc lapide
Mortalitatem reliqvit
Anno Christi CIↃ. DC. L. Vitæ suæ LIV.

Paa den Østre side.

Christianissimi Regis Ludovici XIV.
Ludovici Iusti Filii
Henrici Magni Nepotis
Anna Austriaca
Optima, Prudentiss: Fortiss: Regina
Annum & Regnum Filii Regente
Legatus Ordinarius Petrus Chanut
Hoc Monumentum
Ad gloriam Dei bonorum omnium datoris
Gallici nominis honorem
Perpetuam Amici chariss. memoriam
Renati Descartes
Poni curavit
Anno Septimo ab excessu Ludovici Iusti.

Paa den Söndre Side.

Renatus Descartes Perronii Dominus &c.
Ex antiqva & nobili inter Pictones & Armoricos gente
In Gallia natus

Accepta qvantacunque in scholis tradebatur eruditione
exspectatione sua votisque minore
Ad militiam per Germaniam & Pannoniam adolescens profectus
Et in otiis hybernis naturæ mysteria componens cum
legibus Matheseos
Utriusque arcana eadem clave reserari posse ausus
est sperare
Et omissis fortuitorum studiis in villula solitarius
prope Egmundum in Hollandia
Assidua XXV. annorum meditatione auso potitus est
Hinc orbe toto celeberrimus
A Rege suo conditionibus honorificis evocatus
Residerat ad contemplationis delitias
Unde avulsus admiratione virtutum Maximæ Reginæ
Quæ qvicqvid ubique excelluit suum fecit,
Gratissimus advenit, serio est auditus & defletus obiit.

Paa den Nordre Side.

Noverint Posteri
Qvalis vixerit Renatus Descartes
Ut cujus doctrinam olim suscipient mores imitentur
Post instauratam â fundamentis Philosophiam
Apertam ad penetralia naturæ viam
Novam certam solidam
Hoc unum reliqvit incertum
Major in eo modestia esset, an scientia
Qvæ vera scivit, verecundè affirmavit,
Falsa, non contentionibus, sed vero admoto refutavit.
Nullius antiqvorum obtrectator, nemini viventium
gravis

Invidorum criminationes purgavit innocentia morum
Injuriarum negligens, amicitiæ tenax
Qvod summum tandem est
Ita per creaturarum gradus ad creatorem est conatus
Ut opportunus Christo gratiæ auctori in avita religione qviesceret
I nunc Viator & cogita.
Qvanta fuerit Christina & qvalis Aula
Cui mores isti placuerunt.

Herfra ginge wii vdj Börnehusset, oc siden i fangenhusset.

23. War jeg paa Sönder Malm oc bessaa S:t Mariæ kircke, gig saa ud til Schanssen wed Sönder Malms Toldport, oc siden til S:t Cathrinæ kircke, som ennu staar vdj bygning; oc bliffwer een kaars kircke, heel nett. Her haffwer mand een skiön Prospect offwer Byen, Holmen oc Strannen.

28. Förte Capitein Peltz, os paa Skibs Holmen; som er paa een Øe Østen for byen; Paa denne Øe haffwer kong Hans hafit een lyst haffwe, oc war den tid Schibsholmen, paa den Øe som Rigens Admiral Steenbock lader bygge, oc kalles gammel Schibsholmen; men kong Gustavus Adolphus forflytte Schibsholmen herhid; oc lod bygge Admiralitetshuus, Smiddien, Ribberbanen som er 126. faffne oc 116. Schrit lang, oc offwen paa erre kamre til huer Schibs sma redschab, saa som flagge, Compasser oc anded sligt. Her hos er eet huus som kalles Badstuen, huorvdj Takel oc Tou törres. Her hos er Kaaber Smiddien, oc huor bly plader stöbes. Her hos er stampe Möllen, huor hör oc hamp stampes. Her er ocsaa eet Ammunition huus, huor strax

hos under aaben himmel ligger Flodens Stycker, ibland andre 500. metal Stycker, huilcke toges A:o 1644 fra C. 4. Her hos er eet huus huor vdj Styckerne bores. Dee haffwer ocssaa een brynd med fersch wand vdj den haare Steenklippe. Her arbeder continuerlig 500. Mand, saa wel Timmermen som baads mend, oc bliffwer spissed der paa Steden vdj eet huus der til ordinered. Skibene ligger rundt omkring denne, oc den lille Øe, som er med een broe fast wed den stoere; paa huilken lile Øe er et taarn med nogle Stöcker paa, oc blesser den Swensche Flag offwen aff taarned, for huilken alle forbiegaande Schiffwe maa Stryge. Paa samme Øe staar een kran, med huilken alle Master tages aff oc settes i schiffwene. Ibland andre Schibe som her laa, war eet skiönt stort som war nesten ferdig oc kalles den Ny Croone, huilked skal före 124. Stycker, haffwer tre fulde Raader Stycker, oc i den nederste Raad heele Cartouer. Masten er sammensat aff nie Master, oc saa töck som to kaale kand spenne om, oc haffwer jeg aldrig seet eller worren paa större Schib.

Denne Skibsholm er fast wed gamle Schibsholmen med een lang broe, oc er wed Broen Cordegarden, oc staar nogle Stöcker langst wanned ad byen til. Der erre lacht master langst vden omkring Schibene, ad der ingen kand komme til dem med baade eller anded. Østen for Øen er Diurehaffwen. Floden bestod nu aff 40. Schibe som kunne brugis, oc 9. som warre vdychtige vdj Ørlog.

Naffnene paa samme Schibe oc deres montering er som fölger.

N:o		St.
1.	Den Ny Crone	120
2.	Rigens Swerd	80
3.	Rigens Eble	80
4.	Noielen	76
5.	Victoria	70
6.	Solen	70
7.	Venus	62
8.	Wrangel	62
9.	Dragen	62
10.	Saturnus	60
11.	Iupiter	60
12.	Mars	60
13.	Carolus	50
14.	Cæsar	50
15.	Hercules	50
16.	Spes	45
17.	Gottenborg	45
18.	Andromeda er gammel	45
19.	Amarante	54
20.	Maanen	38 à 40
21.	Maria	
22.	Mercurius	
23.	Den Swensche Löwe	
24.	Wismar	
25.	Westerwijck	
26.	Phœnix	34 à 36
27.	Den Dansche Phoenix, er gammel	32
28.	Apollo	32
29.	Ørnen, er gammel	30
30.	Fortuna, er gammel	26
31.	Hiorten, er gammel	24
32.	Jegeren	22

N:o		St.
33.	Högen	22
34.	Post Ruteren	22
35.	Postillionen	16 à 18
36.	De Hollandse Thuyn	16 à 18
37.	Iupiter	16
38.	Magrita	16 à 18
39.	Hanou	10
40.	Den Dansche Swane, er gammel	8

Disse effterfölgende 9. Schibe erre vdychtige til krigen, oc bruges til ad hente wid med, een deel ligger ganske i grunden.

N:o		St.
1.	Den gamle Crone	68
2.	Septerid	60
3.	Den graa Vlff	40
4.	Oldenborg	48
5.	Fides }	28 à 38
6.	Salvator }	
7.	Mönnickendam	30
8.	Den Churlandsche Engel	18
9.	Elephanten	10

Fri Schibe, som skal oc kan giöre tienniste i krigs tid, haffwer dee nogle til 30.

8 december. Om afftenen kl. 5 à 6. kom der brand vdj Nörre Malms Broe, som war Steenlagt, oc brente gansche aff intil wanded; oc saa jeg aldrig taabeligere gierning, end lade een broe brende aff, som laa mitt vdj eet aabed wand, vdj mange tussende Menniskers paasiun.

11. Gaff den danske Minister Mons:r Petkum,

sin Festin den Nybaarne Kongl. Höyhed aff Dannemarck, Printz Fridrich til ære; Oc warre H. Sten Bielke; H. Swante Baneer; H. Johan Gyllenstiern; Den Brandenborsche Abgesant, Canceler Brandt; den Cellesche Mons:r Möller; Den Hannoversche Mons:r Mandeslo; den Mecklenborgsche Mons:r Reuter; Rigens Jägermester Claus Baneer; G. Königsmarck; Kongens Ober Cammerher G. Gustaff de la Gardie; Dronningens Ober Cammerherre Gyllenstiern; Ober Ceremonie Mester; En Engels Baron; Den Engelsche Legations Secreterere; Ob: Lieut: Lichton oc Mons:r Kruse, wed Abgesantens boer. Needer vdj Saalen warre tuende boer, huor adschillige Messieurs bleffwe tracterde. Saalen der oppe war kled med skiönne tapeter; under lofftet 5. kristal liusse kroner; Paa weggene Sölff liusse plader; Vdj den eene ende aff Saalen war dressered een skiön Skenck, wert nogle tussende Rd. oc wed siden eet theatrum til kongens Musikanter; vdj eet kammer wed siden aff Saalen, stode Herpauckeren oc Trompetterne. Vden windued wed den Nederste Saal, stod een Elephant forsylled, aff huis Snabel spranck Röd oc Wid Fransch win iblandt Folcket til kl. 3. om Morgenen. Ellers hengte uden paa hussed adskillige kister med bogstaffwer oc effterfölgende ord, med lius bag, som præsenteredes, oc brente den gansche Natt, serdeles kongens C 5 Naffn.

[Hvilka inskrifterna i dessa transparanger voro, har Braem ej meddelat; i manuskriptet är resten af sidan — ungefär halfva — lämnad blank.]

11. Samme Efftermiddag hadde den Fransche Envoyè Extraordinaire Mons:r Vaubrun Audience de Congè hos Kongen oc Dronningen.

12. Bleff der giort een ny gange broe i steden for den afbrente, som bruchtes intil ad den store bleff ferdig, som skede Juleafften.

14. Hadde den Brandenborsche Audience hos Kongen oc Dronningen.

16. War jeg vdj S:t Claræ Kircke paa Norder Malm, som er nett oc lius.

Herfra vdj Mynten, huor erre 3. presser, oc bleff samme tid myntet halffwe Caroliner; siden saa jeg huorledis dee klipper dee 4. Øre stycker, oc huor ledis ded dragis igiemmel, oc bliffwer samme Juel dreffwed aff to heste, oc driffwis Nat oc Dag, 2. kaarle arbeder om dagen oc to andre om Natten. Der arbeder om Sommeren 30. mens nu ickun 14. Persohner. Kopper Mynten er till Avestafors, oppe wed Kobber Biergene.

17. War jeg vdj Rix Canceleren G. Magni de la Gardie gaard; huilken er een skiön bygning, oc wel meublerede gemacker. Neden till er een stoer Saal, huor hand ordinaire giffwer Audience, der vdj henger alle Feltherrer som haffwer worren vdj Suerrige; her hos er eet gemach huor hand giffwer Secret Audience; aff den stoere saal kand mand gaa ing vdj Endesalen, huor vdj eet boer til 18. Persohner, huilket nesten altid er fult, thi han holder offen taffel. For bordenden staar Gustavi Adolphi, Caroli Gustavi oc Hedvig Eleonoræ Contrafeier. Naar mand kommer op aff den stoere trappe, da er paa den höyere hand een stoer Audience Saal for hendis Förstelige Naade, (thi hans Gemahl er

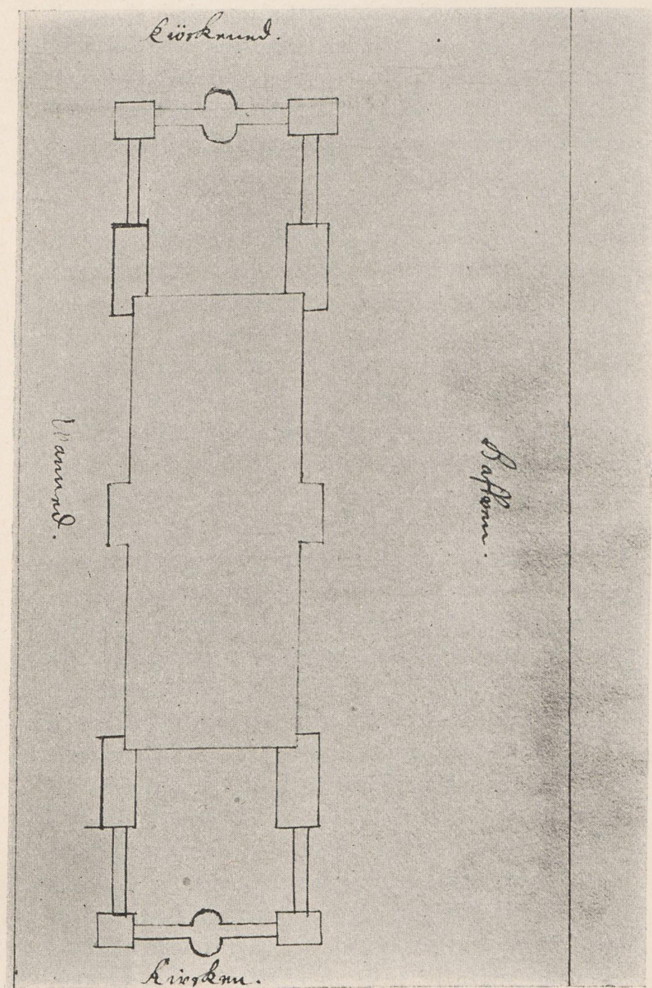
Caroli Gustavi Syster) huor under een himling staar Caroli Gustavi Contrafait, oc paa den eene side hans Faders Paltz Greffwens, oc paa den andre Paltz Greffindens Moderens; Saalen er tapezered, med 6. sölff liusseplader oc een Christal Croone behengt. Her hos er eet Kammer med een Seng; fire Stoere speiler; to Cabinetter aff Eebenholt; med adskilligt Solffwerck, eet boer med solffkurver, puder Eske oc alt huis der hörer til een Nat taffel. Vdj dette gemack haffwer kongen soffwed tuende Netter; her hos eet anded huor kongen kleeder sig, huor vdj Dronning Christinæ Contrafait, eet Staal Speil; nogle Elffenbeens Schatoller, oc tuende skiönne Thresor; eet boer indlagt med Sölff. Paa den wenstre hand er den stoere Gibs Saal, huorvdj hand gesterer.

18. Reiste Mess:rs Peltz, Petkum, Elers, Schröder oc jeg ad Dronningholm, halff anden Mil fra Stockholm, huilked hörer Dronningen till; Oc er ordinered paa saadan maade; Dog ey ennu fuldferdig.

Dronning-holm.

Slottet er begynt ad bygges A:o 1663. aff Dronning Hedvig Eleonora, er langt 100. allen oc bred 50. nemblig ded stoere huus, foruden flyglerne, huor vdj enderne kommer to Rundeler ded eene til kircken, ded anded til kiöckened. Trappen vdj ded Stoere huus er hell nett oc rar. Der er een mechtig stoer Saal, huor vdj kommer een Skorsteen fört fra Cronenborg med C4 Naffn offwer, aff Alabast Billeder, huilke dog alle erre isönder.

Vdj een Gallerie stode adschillige Schilderier, som Dronningen hadde wunnen; oc Statuer, som ware komne fra Prag. Vdj Dronningens Senge kammer war gulled lacht vdj adschilligt munster aff træ; oc

Kiörkrund.
Vannd.

weggene warre med adschillig Snitzwerck kede, med Schilderier imellem. Vnder lofftet war eet schilderie giort aff Klöker, nemblig; Een quinde med eet Septer i handen, oc paa spitzen aff Septered eet Øie; huilken betyde Providentiam Dei. Vnder lofftet vdj de 4. hiörner skulle komme 4. Emblemata paa forgylte kobber plader. Bag hussed kommer een skiön haffwe, huor vdj skal den stoere kobber Fontaine som stod paa Fredrichsborg. Slottet ligger paa een Øe, oc efftersom ded war tilfrussen, ginge wii offwer issen, een halff fierding weys. Paa weien saa wii den elste kircke som er vdj Suerrige, oc kalles Solinga, ligger een fierdingweis fra Stockholm, oc bliffwer mange aff Stockholm begraffwed vdj samme kircke.

19. War jeg oppe oc saa huorledis den Engelsche Ambassadeur Mons:r Coventry hadde Audience hos Kongen oc Dronningen; bleff ophent paa samme maade som den Fransche; dog ophent wed H. Axel Sparre Ober Statholder oc Fleming med 10. Carosser à 2. heste, 3. à 6. 3 aff Kongen à 6. 1 aff hans egne à 6. een à 2 oc Envoyeens à 2. heste. Talte Engelsch hos Kongen oc bleff suared wed H. Johan Gyllenstiern; oc Fransch hos Dronningen, oc bleff suart paa Fransch igien aff een aff Hoff Raadene.

23. Kl. 8. Om Morgenen droge Mess:rs Petkum, Elers oc jeg med een dreng fra Stockholm, med Sleder forbi Iacobs Daal, som er kongens Lysthus, (huilked hand haffwer faat aff Cantceleren imod Skidenes som ligger wed Braviken) til Rotebroe 2. m. huor wii holte Middags Maaltid. Her finge wii Skyds, oc komme offwer Skarva Siø med liffs fahre til

Sigtuna, 2. m. huor wii bleffwe om Natten hos Mons:r Rossen, oc bleffwe wel vndfangede aff wertinden, huis lige jeg ennu aldrig haffwer funded med höfflighed oc tractamenter. Besaa her kircken oc dee gamle kirckers rudera. Her sigis ad haffwe worren 18. kircker oc 18,000 Borgere. Ellers om Sigtuna Stad vid: Messenii Sveopentatropolis.[!] C. 11. 12. 13. *Sigtuna.*

24. Reiste wii herfra ad Thuna $1^{1}/_{2}$ m. bessaa paa weien Wendegarden, som tilhörer Rix Canceleren de la Gardie; huilken ligger paa een beleilig Sted oc fruchtbaar ort. Gemackerne erre well meublerde, oc serdelis skiönne Schilderier; Een net haffwe oc eet Pommerands huus. *Wendegarden.*

Vdj Thuna toge wii skuds ingtil Upsala $1^{1}/_{2}$ m. huor wii komme kl. 2. logerede hos Mons:r Valois. Denne Stad ligger vdj den skiönneste, lystigste oc fruchtbaarste Eing aff ganske Swerrige, wed Floden Sala. Haffwer tuende kircker; eet Academie; Her residerer Suerriges Erckebiscop, som nu er D. Stikselius. Naar mand staar paa torffwed kand mand see ud aff alle fire Porter. Wed Byen ligger eet Stoert kongelig Slott. *Upsala.*

Samme afften, (som war Jule afften) besöchte wii D. Loccenium, som er Professor Honorarius ellers Iuris Prof. & Vice Præses in Collegio Antiqvitatum, (dette Collegium bestaar aff sex Persohner, oc er Canceler G. de la Gardie Præses der vdj; Schefferus, Rudbeckius, Verelius oc [Hadorph?] erre Assessores). Hand er een möged lærd oc höfflig Mand, wed Alder; Hand haffwer laded vdgaa Notas in Curtium; in Iustinum; Historiam Sveciæ; Synopsin Iuris; Lexicon Iuris; Antiqvitates Sveo-Gothicæ; hand haffwer translatered den Swenske Lowbog paa Latin, huilken

nu tryckis til Stockholm. Hand forærte os huer eet exemplar aff Antiqvit: Sveo Gothicis.

25. Warre wii om Formiddagen vdj den Store kirke, oc hörte Prædicken, oc messede tuende Prester den dag paa een gang; oc ginge folck den dag til Guds bord; oc offres intet som hos os. Effter Prædicken bessaa wii kircken; vdj Chored er eet monument, huor vdj staar een Sölff forgylt kiste med S:ti Erici reliqvier; oc Er serdelis ad mercke eet lid aff hals beened, huor kiendis Suereds hug; (thi hand bleff halshuggen). Item een Seier Ring aff kobber forgylt, som kongen hadde faat til eet Seyers tegn imod de Finner. Mens alt dette forklarede D. Schefferus os anderledens end klockeren; Saa oc om Thors billede som wiisses vdj Sacristied. Oc ded saaledis. Ad klockeren hadde for nogle aar lacht ded hals been vdj kisten, saa som eet middel til ad fortienne penge wed; oc Thors billede war ocsaa aff ham sett vdj Sacristied, oc kunde mand kiende ollie farve paa samme billede, huilked war tegn ad ded icke war rett gammelt, oc war ded wist nock ad dee vdj dee gamle tider inte hadde wist aff Olie farwe; saa ded war eet bedrag aff klockeren paafunden til hans nytte. Vid: ultra Schef. Upsalia cap. 5. 12. Offwer S. Erici kiste henger een solff forgylt Crone. Vdj Sacristied saa wii een Kalck oc disk aff Gull kommen fra Prag, æstimeris paa 24,000 Rd. huilked war foræred aff Dronning Christina. Item war der een Biscops Mytze oc Staff. Vden for Chors dören er under gewelffwed een hand, huor under kongernes Throne staar naar dee crönes oc sueres aff

Stenderne oc de suerer Stenderne. vid. Schef. Upsal. c. 17.

Vdj eet Capel ligger Dronning Cathrina som war konning Iohans förste Dronning huis Epitaphium findis vdj Schef. Upsal. cap. 13. Saa oc kong Gustavi Primi oc hans Dronningers, som ligger vdj eet anded Capel; dissligeste kong Iohans.

Vdj Dronning Cathrinæ Capel gemmes vdj een kiste dee Sturers kleder, vdj huilke dee bleffwe ihielslagne aff kong Erich. Her gemmes ocsaa den stoere Slibesteen som kong Albrecht sente Dronning Magretæ; saa oc een wadmels fahne som [lucka].

Item dronning Magretæ kiol, som tillige med Steenen oc fahnen war fört fra Roschild vdj sidste krig aff Carolo Gustavo.

Strax uden kircken er een kille med eet mured taaren offwer, huor offwer dörren staar

S. Erici caella.

Om Efftermiddagen ware wii först paa Tryckeried, oc fant der ringe fornoielsse; vnder pressen war nu Schefferi tractatus de Archiepiscopis Upsaliensibus item Verelii Historia S:ti Olai.

Herfra ginge Petkum oc jeg vd til gammel Upsale, oc ware paa dee tre höye, som kalles kongs höye; oc saa den höy, huor vdj den bunde for nogle aar hadde funded adschillige Antiqviteter. Om huilke höye vid. Schef. Upsal. c. 3. Dengang wii kom hiem igien, bessöchte wii D. Schefferum, som er Prof. Iuris & Hon[or]arius nec non Polit. & Eloquentiæ. Een Mand wed 60. aar, aff stoer lærdom oc Forstand. Som haffwer laded vdgaa adschillige skiönne böger, oc ennu will laa gaa vd; huilked er

ad ssee aff ded Register hand meddelte os paa sine Schriffter, som fölger.

Edita.

Agrippa Liberator s. de novis Tabulis.
Æliani variæ Historiæ, cum Notis.
Latini Pacati Panegyricus, cum Notis.
De Stylo. Item Gymnasium Styli.
De Militia navali.
De Torqvibus Veterum.
Phædrus cum Notis.
De Natura & Constitutione Philosophiæ Italicæ s. Pythagoricæ.
Arriani & Mauritii Tactica cum Notis.
Petronii Fragmentum Tragurianum cum Notis.
Regnum Romanum s. Dissert. VII. Polit. in Liv. lib. 1.
Upsalia Antiqva.
Graphicè s. de arte Pingendi.
Konungs Styrelsse s. Institutio Regia.
Apthonius Theon & alii cum Notis.
De re vehiculari Veterum.
Memorabilia Gentis Sveticæ.

Sub Prælo.

Chronicon Vetus Upsaliensium Archiepiscoporum cum notis, hactenus ineditum.
Phaedri tertia editio.

Prælo parata.

De Militia Navali secunda editio, in plerisque mutata & duplo auctior, qvam Elzevirius per biennium habuit, & qvia editionem distulit repetere meum codicem coactus sum.

Commentarius in Vitam Agricolæ Taciti.
Senecæ Apocolocynt. cum Notis.
Cumanitæ Compendium Rhetor: Hermogenis cum Notis.
Iul. Hygini omnia opera cum Notis.

Nondum plane absoluta.

Gentis Lapponicæ ac Regionis accurata descriptio.
Ciceronis Officia cum Commentario.
Israelis Erlandi Vita, & Miracula S:ti Erici; Item Anonymus de Vita Athalrici & Odiliæ cum Notis, hactenus inediti.
Philosophia Pythagorica lib. III. exposita.
Vita Pythagoræ & Pythagoricorum.
Æliani tertia editio.
Eutropius cum Annotationibus.

Hand beklagede mechtig den besuerlighed dee hadde med ad faa deris Scripta tryckte. Er een möged höfflig Mand, oc af statlig discurs, som gaff mig stoer fornoielsse, oc hadde jeg worren tilfreds ad bleffwen hos ham vdj otte dage oc lengere.

26. Bessaa wii Auditoria Gustaviana & Schutiana. Vdj Consistorio stode kongernes Contrafeier fra Gustavo I. til denne, som stod for bord enden under himlingen.

Item Broen som Prof. Rudbeckius haffwer laded giörre offwer Salen aff træ, som henger vdj lufften oc er intet paa peele eller mur.

Item Slottet, som er een Stoer bygning, mens öde oc holdis intet wed lige, haffwer een deilig vdsicht.

Om Efftermiddagen bessaa wii Hortum Medicum, som er anrettet aff Rudbeckio.

Ginge saa til Schefferum igien, oc bessaa hans

konst kammer, som er liden oc nætt. Ded Rareste jeg saa war een aff dee kuler som Lapperne bruger til ad skicke vdj folck, huilken dee kalder Thüre, oc dee Norske een Gang; hun war aff farffwe leergull, oc lauen, stoer som een seffwe boll. Item saa jeg Sulphur nativum, Æs nativum, Vitriolum nativum, Aurum ex Aurifodina in Lapponia nuper inventa. Laptrummer med Padden oc Hammeren. Jern stöff, fanged med spiel; adschillige metalla. Lapslede. Een 4. kantig steen som finnes vdj kaaber bierged; Eet slags Bly som springer altid vdj terninger. Christal som finnes vdj Sverrig. Item Been steen som finnis wed Biorckö vdj Mehleren. Hand haffwer oc her hos sitt Bibliotec, oc adschillige MSS. Oc efftersom dee erre stoer fare undergiffwen aff Ildebrand, da haftwer laded opmure eet lided huus, som staar for sig selff i gaaren, med kaaber dör oc winduer forre.

Siden war wii henne oc wille besöcht Ovenium oc Rutbeckium, begge Profess. Medicinæ, mens dee warre ey til stede.

Bestilte os Sleder ennu samme afften.

27. Reiste wii fra Upsal, forbi Danmarcks kirke, *Morasteen.* til Mora steen; Huilked er een dynge aff gamle Steene fulle aff Rune bogstaffwer, oc somme med waaben paa, iblandt andre een med dee tre Crooner; aff huilken dee Suensche wille bewisse ad ded er Suerriges rette oc gamble waaben; mens naar oc huor forre den war lacht der oc til huad ende dee warre der vdj hugne, wiste Schefferus icke, som wiste os affritzningen aff samme Steene, oc Egnen, som kalles Mora eng. Der er nu giort eet gierde omkring med een dör oc laas forre; thi dee siger ad der skulle werre stollen Steene bordt. Paa denne sted

skal deres konger worren wehled vdj fordum dage. Vid. Antiqvitates Sveo-Gothicæ Ioh. Loccenii lib. 2. c. 1. & Scheff. Upsal. c. 17. Herfra droge wii til [lucka] huor wii toge Skiuds. 5. f. weis.

Herfra reiste wii til Thuna. 1. m. huor wii toge atter skiuds; Oc komme til Sigtuna igien. $1^1/_2$. m. huor wii bleffwe om natten. *Sigtuna.*

28. Om morgenen reiste wii derfra med skyds offwer Skarven til Kista $2^1/_4$. m. herfra atter med skyds til Stockholm. 2. m. huor wii ankomme kl. 1. *Stockholm.*

29. Besaa wii Rigs Feltherrens huus, huilket er prechtig bygged oc kostlig meublered, med een statlig Gibs Saal vdj.

Her paa fölger hiemreissen fra Stockholm til Kiöbenhafn, Effter ad jeg hadde worren vdj Stockholm vdj tre Maaneder.

1672.

Stockholm. 8 Ianuar. Reiste jeg fra Stockholm med slede offwer Meleren til Fitga $1^{1}/_{2}$. m. tog her skiuds til *Telga.* Telga 2. m. huor jeg bleff om natten.

9. Om Middagen kom Mess:rs Petkum oc Elers med een dreng til mig, oc sette wii saa wor hiemreisse fort. Reiste kl. 1. derfra til Pilekroe. $1^{1}/_{2}$. m. huor wii bleffwe om Natten.

10. Om Morgenen tilig droge wii med skiuds herfra til Aaby, 2. m. derfra skyds til Sverebroe *Nykiöping.* 2. m. derfra til Nykiöping 2. m. huor wii holt maaltid. Derfra til Geer $1^{1}/_{2}$. huor wii bleffwe om natten.

11. Derfra om morgenen til Wreta 1. m. huor strax hos Mons:r Elers kiöffte een wogn for 10. Rd. efftersom sledeföred duede intet, oc Petkum oc jeg hadde een woun fra Stockholm aff. Her begynder Stoere Kolmarden, huor offwer wii kom til Krockeg. $1^{1}/_{2}$. derfra ennu een halff mil til lands siden offwer Stranden 1. m. oc een fieringswei til Aaby, huilked er tilsammen 1. m. $^{3}/_{4}$ huor wii toge skyds oc komme aff afftenen westen offwer Stranden, til *Nordkiöping.* Nordkiöping 3. f. m. huor wii bleffwe om natten.

12. Derfra om Morgenen til Brinck, $1^{1}/_{2}$. m. saa ad Kumble 1. m. $^{1}/_{4}$ derfra til Biörholm 1. m. *Linkiöping.* saa igiemmel Linkiöping til Marebec 2. m. 1. f. huor wii bleffwe om Natten.

13. Herfra til Rimforsa 1. m. 3. f. siden til Kisa 1. m. 3. f. her fra kom wii offwer Fruelien, huilcked er eet steilt neerkiörssel, saa wii maatte spenne hestene fra, oc sticke stange igiemmel hiulene oc binde dem fast, oc saa trecke wognene ned med stoer fahre enda. Hun kalles Fruelien, fordi een Frue kiörendis herned, welte med sin wogn oc slo halssen isönder. Om afftenen kom wii til Fröasa, huor wii bleffwe om Natten oc er 1. m.

14. Herfra till Skersta 2. m. siden igiemmel Wimmerby Stad til Qvilla, 2. m. oc derfra til Huls- *Wimmerby*
frid 1. m. her hadde wii snart hafft stoer vlycke med tuende löbske heste.

Wimmerby, er een liden Stad, med træ husse, haffwer een kircke, ligger paa een höy sted, med god egn omkring.

15. Om Morgenen reiste wii fra Hulsfrid till Möllune 2. m. derfra mest offwer ferske Söer igiemmel Högsby til Staby $2^{1}/_{2}$. m. oc siden til Bötrum 1. m. huor wii bleffwe om Natten.

16. Derfra til Aalum 2. m. $^{1}/_{2}$ f. saa til Rusby, 2. m. $^{1}/_{2}$. f. huor ligger een Skansse, huilken Carolus IX. lagde der imod kong Christian IV. Anno 1611 til ad forhindre ham passagien, mens Christianus IV. gig neden omkring for alle deris öyen. Herfra komme wii til Calmar. 1. m. 3. f. huor wii *Calmar.*
bleffwe om Natten oc logerede int Wapen van Stralsund.

17. Om Morgenen bessaa wii Byen, som er aff Steenhusse nesten wel bebygged, haffwer een god haffn, ligger mest med Stranden omgiffwen; til lands haffwer hun faa Bolwercke, haffwer eet wackert torff huor paa bygges een nett kircke. Byen ligger icke

paa ded Sted, som hun war, den tid hun aff Christiano IV. bleff indtagen, mens eet lille Canon skud bedre til Stranden. Lige offwer oc een mil fra Byen ligger Oeland, huilked er [13] mile langt oc ded bredeste een halff mil; kan grant sees fra Calmar.

Wii reiste her fra kl. 1. forbi gammel Calmar, huis wolle ligger ennu, mens ingen husse meer paa Steden, siden hun brente aff A:o 1647. Kircken staar allene tilbage, vdj huilken ennu predickes oc bessöges aff Calmars Borgere intil deris egen kircke bliffwer ferdig.

Strax der hos ligger Slottet, med fire Bolwercke, huilked er ennu ded gamle, oc kiennes Skuddene paa muren. Wii komme til Wassemlöse 1½. m. derfra til Söderaacker 2 m. huor wii bleffwe om Natten.

18. Om Morgenen derfra til Bröms. 1½. m. huor dee gamle Grentzer imellem Suerrig oc Dannemarck, oc serdelis Bleging; oc löffwer BrömsAa forbi gaarden, huoroffwer tuende Broer, denne eene hörer til Suerrig, den andre til Bleging, oc er een öe imellem huorpaa Grentze Steenen; oc bleff Anno 1644. Freden Slutet her imellem Dannemarck oc Suerrig. Strax her hos erre tre Stene, huilke kalles konnunge Stenene; huor paa dee Danske, Norske oc Suenske konnunger skulle haffwe sitt oc sluttet fred; huilked er een gammel bonde snack oc tradition; lided imod Stranden er nogle Rudera aff eet huus, huilked kalles ennu Brömsdaall; Oc ligger der neder i Aaen een Steen som kalles Rockoe. Herfra toge wii Skyds

Christianopel. til Christianopel, 3. f. huor wii kiörte ing ad taale med Borgemester Mag: Knud oc droge strax vdigien.

Byen er lang saa som Krempe, mens haffwer fire Bolwercke vdj lengden oc tuende vdj breden; ickun een Port til landed, oc een Stranport; Een kircke, een stoer gade som gaaer lige igiemmel Byen. Den eene side ligger til wanded, den anden til landed, oc vdj moras. Bygged aff Christiano IV. Herfra droge wii til Abrahams eng 3. f. Derfra Skyds til Lutkeby 2. m. huor wii bleffwe om Natten, hos Mons:r Elers Slecht., Gertrud Elers. Dette haffwer worren een liden kiöbsted tilforn, mens regnes nu ickun for fleck. *Lutkeby.*

19. Reiste her fra om Middagen til Listerby. 2. m. oc der fra til Rönneby 1. m. huor wii logerede hos Raadmannen Iacob Elers, som er Mons:r Georg Elers Fetter. *Rönneby.*

20. Huilede wii os vd.

21. Warre wii til giest hos den vnge Herman Sluyter.

22. Warre wii om Middagen til giest hos Borgemester Herman Sleuyter. Oc om afftenen hos Raadmannen Ewert Sluyter.

23. Reiste wii om Middagen bort fra Rönneby, huilked er een wacker oc wel bygged handelstad; ligger een fierding weys fra Söen. Er icke fast. Folkene der leffwer well. Mons:r Iacob Elers oc kierestens hans med tuende aff hende Brödre gaffwe os geleide een halff mill fra Byen, oc fulte os til Fossen, huilked er eet sterck wandfald, oc haffwer giort een gang imellem tuende klipper to alen bred, mens der som ded rette fall er, kan ingen bond findes. Effter ad dee hadde forlat os, toge wii wor wey til Hoby 1½. m. oc efftersom wii ey kunde faa logement hos gestgiffweren, droge wii ing till

Presten Mag. Bertel. Een wacker Mand, som hadde wel reist. baade i Franckrig, Italien, Tydschland; oc bleff hos ham om natten.

24. Om morgenen droge wii derfra til Assum 2. m. 1. f. siden igiemmel Mörum til Norrige, 1.
Sullisborg. m. 3. f. Derfra til Sullisborg huor wii bleffwe om Natten. 1. m.

Dette er een liden dog smuck by, haffwer ingseiling, eet wackert torff. Her ligger eet Slot wed Byen, huilked eyer Rigens Feltherre G. Wrangel, saa oc ded hele Greffwe dömme Sullisborg.

25. Herfra reiste wii om morgenen til Fielkinge
Christianstad 2. m. derfra Skyds til Christianstad; 1. m. huor wii logerede hos Andres Elers, Mons:r Elers Faderbroder; oc bleffwe der den natt.

26. Om Morgenen kl. 10. reiste wii derfra till Lummerup, 2. m. oc saa til Turinge. 2. m. siden til Ebberöd $1^1/_2$. m. huor wii laa om Natten.

Christianstad er een heel nett By, alle gader regulier, tuende torffwe, een skiön nett kircke; huorvdj pillere aff een gullands Steen, 18. allen höi. Ligger vdj Moras oc er wel fortificered, oc saa gott som vwinbaar. Fundered aff Christiano IV.

27. Fra Ebberöd droge wii om Morgenen till Aaby $1^1/_2$. m. derfra til [Åstorp] 1. m. 1. f. oc
Helsingborg. derfra til Helsingborg. 1. m. 3 f. huor wii Gud schee loff ankomme med helssen oc funde alle wenner i welstand.

Wii fant Mons:r Peltz for os, som war oc kommen samme morgen. Oc reiste han oc Mons:r Petkum offwer ad Helsingör samme afften.

29. Om Efftermiddagen drog jeg med Moster Sophie, Anna Dirichsdatter, mine Systere, G. Elers

oc min Broder Johan Braem til Helsingör, huor fra *Helsingör.*
jeg hadde worren vdj 4. Maaneder; Fant der oc
alle wenner udj god tilstand.

Gud wære loffwed for sin beskermelsse, han ledsage mig fremdelis for Christi skyld.

6 Februari. Reiste jeg til Kiöbenhaffn oc fant *Kiöbenhafn.*
der alle wenner vdj welmacht.

Disse effterskreffne ware Rigens Raad vdj Suerrig Anno 1672.

G. Peder Brahe	Rigens Drost
G. Carl Wrangel . . .	Rigens Felther
G. Gustaff Otte Steenbuck	Rigens Admirael
G. Magnus de la Gardie	Rigens Cantzeler
	Rigens Skatmesters Stelle leedig

(Dee 5. Regerendes Herrer.)

Herman Flemming . .	Gen: Gouverneur i Finland.
Gustaff Baner	Felt Marskalck. Gen. Gouv. i Skaane.
G. Gabriel Oxenstiern	Rigens Marskalck.
G. Claes Tott	Felt Marskalck. Gen. Gou. i Riga.
Johan Gyllenstiern . .	Præsident vdj Stockholms Hoffrett.
Erich Sparre	Præsident vdj Aboe Hoff-rett.
G. Bent Oxenstiern .	
Axel Sparre	Ober Statholder.
Erich Flemming . . .	Præsident vdj Berg Collegio.
Steen Bielke	Assessor vdj Cantzelie Col-legio.
Arffwe Staack	
Gustaff Soop	Gen. Gouv. offwer Dronnin-gens goetz.
G. Niels Brahe . . .	Admirael.
Hendrich Hoorn . . .	Felt Marskalck.
Christer Hoorn . . .	Kongens Gouverneur.
Bent Hoorn	Gen. Gouv. offwer Revel.
Claes Stiernschiolt . .	Admirael.
Suante Baneer	

Knud Kurck	Præsident i Commercie Collegio.
Gustaff Poose	Præsident i Ienkiopings Hoffret.
Lorentz Creutz . . .	Assessor i bergs Collegio og Aboes Hoffrett.
Gustaff Kurck	Gen. Gouv. offwer D. Christinæ goetz.
Gustaff Baneer Carlsson	Præsident vdj Skatkamred.
Ebbe Ulfelt	Assessor vdj Hoffretten i Ienkioping.
Claes Rolam	Assessor i Skatkammered.
G. Pontus de la Gardie	Assessor i Krigs Collegio.
Gustaff Sparre	
Jyrgen Gyllenstiern . .	Præsident i Reductions Collegio.
Johan Steenbuck . . .	Assessor i Kammer Collegio.
Laers Flemming . . .	
Johan Gyllenstiern . .	Assessor i Cantzeli Collegio.
Thore Bonde	

ANMÄRKNINGAR.

Braem har på sin resa till Stockholm följt en af de dåtida stora stråkvägarna, Nissastigen. De platser han anger på sin väg äro ofta endast små byar eller gästgifvargårdar. I allmänhet kunna de rätt lätt återfinnas på generalstabens 100,000:delskarta. Några namn, som äro mera förvrängda, angifvas i det följande.

S. 1 r. 9. Draer d. ä. Drared.

» » r. 20. Här är det naturligtvis fråga om *Östra* Karup.

» » r. 23. Magnus Durell ägde i Södra Halland Dömmestorp och Wallen.

Axel Gustafsson Lillie fick vid sitt upphöjande i grefligt stånd några gårdar vid Laholm till grefskap under namnet Lillienborg.

» 2 r. 12. Flarie, d. ä. Fladie.

» » r. 23—24. Spanestad, Fielginne, d. ä. Spånstad, Fjelgime.

» » r. 29. Frislös, Ranneaas, d. ä. Fröslida, Ramnås.

» 3 r. 12. Aanerad, d. ä. Unnaryd.

» » r. 16. Jerned, d. ä. Jära.

» » r. 22. Peder Hakenssön är möjligen samma person som nämnes i Meddelanden från Norra Smålands fornminnesförening för 1907. S. 127.

» 4 r. 24. Raaesmarck, d. ä. Rafvelsmark.

» » r. 32. Odesioe, d. ä. Ödeshög.

» 5 r. 5. Gunde Rosenkrantz, 1604—75, danskt riksråd och medlem af Høiesteret, hade, då han på grund af ekonomiska svårigheter och en något oklar olitisk hållning hotades med afsked, flytt till Sverige och sökt Karl XI:s beskydd, men kunde

icke erhålla något ämbete, utan framlefde sina sista år under svåra omständigheter.

S. 5 r. 28—29. Hverstad, Nebbeloe, d. ä. Väderstad, Nybble.
» 6 r. 1. Hackstad, d. ä. Högstad.
» » r. 3. Siu, Witteby, Sopieby, d. ä. Sya, Veta, Viby (?).
» » r. 30. Mettelen, d. ä. Motala ström.
» 7 r. 22. Taakebierg, Knudsund, d. ä. Dagsberg, Konungssund.
» » r. 23. Skidenes, d. ä. Skenäs.
» » r. 24. Jacobs Daal, nu Ulriksdal.
» » r. 32. Geer, d. ä. Jäder.
» 9. Den lilla skissen öfver Stockholm sitter nu i handskriften vid början af Sverigeresan, men har tydligen ursprungligen haft någon annan plats.
» » r. 5. Martin Block uppgifves på en del ställen vara född i Skåne. Den predikan han höll öfver Beata Margareta Bååt g. med Jacob Flemming och deras dotter Magdalena trycktes år 1672. (Westén, Sv. Hof-clericiets historia 2: 85—88.)
» 11 r. 25. Aalsund, d. ä. Ulfsunda, äfven kalladt Alsunda, Ålsunda. Det ägdes dock vid denna tid af riksstallmästaren Anders Torstensson, gift med Christina Catharina Stenbock, dotter till riksamiralen Gustaf Otto S.
» » r. 31. Moster Sophie var Sophie Christersdatter Elers moder till B:s reskamrat.
» 12 r. 10. Munckeleier. Kungsholmen kallades Munkelägret till år 1672.
» » r. 22. Den turkiske ambassadörens namn var Alp Arslan.
» 13 r. 13. N. v. Drottninggatan kallades några år omkring 1640 för Stora Konungsgatan; möjligen har detta namn bibehållit sig äfven sedan den officiellt omdöpts.
» 16 r. 20. »Denne Siun» har B. ej aftecknat i sin dagbok, resten af sidan är blank. Den bekanta taflan finnes återgifven flerstädes (se S:t Eriks årsbok 1911, s. 112 f.). Järtecknet, »vädersolarna» som väl hufvudsakligen intresserat B. och natur-

ligtvis var det enda han tänkt afteckna, återfinnes på reproduktionen i Sveriges historia från äldsta tider, 1878 III s. 176; en äldre teckning i S:t Eriks årsbok 1910, s. 49.

S. 20 r. 10. Faubrun, d. ä. Nicolas Bautry, marquis de Vaubrun, fransk envoyé extraordinaire i Stockholm 1671.

» » r. 18. Gamle Skibsholmen, d. ä. Blasieholmen.

» 23 r. 30. Rondas l. Rondache = rund sköld.

» 26 r. 6. Atlas major är J. Blaeuvs stora kartverk, tryckt i Amsterdam 1662.

» 28 r. 17. Tobin är ett slags tunt sidentyg.

» 38 r. 19. »ordinered paa saadan maade»; i handskriften stå dessa ord nederst på en sida, och planritningen af slottet intar den nästa.

» 40 r. 13. Solinga, d. ä. Solna.

» 41 r. 9. Wendegarden, d. ä. Wenngarn.

» » r. 18. Sala; så kallades Fyris-ån till slutet af 1600-talet.

» 46 r. 7. Aurifodina. — Scheffer nämner i sin Lapponia kap. 32 slutet, att en guldgrufva år 1671 upptäckts i Lappland.

» » r. 18. Ovenius, d. ä. Petrus Hoffvenius.

» 49 r. 18. Möllune, d. ä. Mörlunda.

» 50 r. 33. Mag. Knud har antagligen endast varit tillförordnad borgmästare efter Söffren Pouelsen, som dog 1670 eller tidigt 1671. Åtminstone var Daniel Lepin borgmästare 1675.

» 51 r. 1. Krempe, en liten stad i Holstein, nära Itzehoe. Jörgen Elers' farmor var född där.

Familjen Schlyter var genom gifte besläktad med Elers.

» 52 r. 1. Magister Bertel Bertelsson Aquilonius.

